

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

**Hírünk a világban
Téli madarászat
Madarak és az emlékezés**

1998 nyarán egy csupa vér, seb fehér gólyát találtunk a házunk előtt az árokparton. Bevittük, hetekig áptuk, eledelt szereztünk neki. Úgy járt-kelt udvarunkban, mint egy házőrző kutya. Még a házba is bejött utánunk. Mire eljött az útrakelés ideje, meggyógyult, útrakelt ő is. Idén tavasszal párjával együtt érkezett, leszálltak az udvarunkon, aztán továbbálltak. Soha nem felejttem el azt az időt, amíg gondoztuk, áptuk. A felvétel Potonyban a házunk udvarán készült.

Hírünk a világban

1998 augusztusában a dél-afrikai Johannesburgban rendezték az V. Rágadozómadár-védelmi Világkonferenciát, melyen Bagyura Jánossal és Horváth Róberttel magam is részt vettem. Az utolsó napon az elektromos áram hatásaival foglalkozó munkacsoport-értekezletre került sor, amelyre mi is beültünk. Amint az Önök előtt közismert, Magyarországon az ún. középfeszültségű szabad légvezetékek tartóoszlopainak olyan a kiképzése, hogy az azokra felszálló madarakat - különösen a nagyobb testűeket - gyakran éri áramütés. Mivel hazánkban az ilyen típusú vezeték sor teljes hossza 50 000 km, ami 1 millió oszlopot jelent, van bőven tennivalónk. Gondoltuk, a sok külföldi kollégától lesz mit tanulnunk. Ez azonban fordítva alakult.

A beszélgetést vezető kolléga, mint másokat, minket is megkérdezett, miért veszünk részt az ülésen. Elmondtuk a fentieket és azt, hogy a Magyarországra jellemző sík területeken az áramütés különösen gyakran fordul elő. Van módszerünk az oszlopok szigetelésére, sőt a feltétlenül szigetelendő kb. 100 000 oszlopnak már az egyötöd részét biztonságossá tettük. A munkaértekezlet ezután meglehetősen érdekes fordulatot vett. Kialakult egy dél-afrikai-amerikai-izraeli beszélgető, vitatkozó háromszög, amelyben a többiek legfeljebb a hallgatóság szerepét tölthették be. Ez a szokatlanul egyoldalú szituáció egy idő után feltűnt a vitavezetőnek is, amit azzal oldott fel, hogy megkérdezett minket, mi is a helyzet Magyarországon. Ekkor fordult a kocka, és egy szempillantás alatt egy csöppnyi ország képviselőinek beszámolóját hallgatták a gazdag országok nagy tapasztalattal rendelkező képviselői, leplezetlen csodálkozással.

De mit is tudtunk mi elmondani, amitől ennyire a figyelem középpontjába kerültünk?

Tájékoztattuk a jelenlévőket arról, hogy az 1970-es évek közepén figyeltünk fel erre a problémára, és hogy az elektrotechnikai szakemberekkel közösen kidolgoztunk egy ún. szigetelőpapucsot, amit viszonylag egyszerűen fel lehet szerelni az oszlopokra, és teljes biztonságot ad. Elmondtuk azt is, hogy eddig mintegy 20 000 oszlopra került szigetelőpapucs. Ennyi információ is elég volt ahhoz, hogy záporozzanak a kérdések. Ki válogatja ki a veszélyes oszlopokat? Ki fizeti a szigetelőket? Ki van kapcsolatban az áramszolgáltatókkal? Ki fizeti a felszerelés költségeit? Stb.

Amikor ezek után elmondtuk, hogy egyesületünk az a célszerszám, amelyik a szigetelőpapucsokat gyártja - persze nem a saját üzemünkben, hanem egy erre szakosodott cégnél -, és hogy a Központi Környezetvédelmi Alapból 26 millió forintos támogatást kaptunk, akkor már végképpen az érdeklődés középpontjába kerültünk. Amikor pedig azt is elmondtuk, hogy nálunk az egyesület tagjai szabad idejükben többek között azzal is foglalkoznak, hogy a veszélyes oszlopsorokat kiválogatják, akkor már látszott, hogy a mi általunk végzett munka került a beszélgetés középpontjába. Sehoggy sem akarták elhinni, hogy a tagok ilyen munkát önként és ingyen vállalnak. Amikor az is kiderült, hogy az áramszolgáltatók is ingyen szerelik fel a szigetelőket, akkor pedig valami olyan hangulati változás történt a teremben, amelyet még hasonló körülmények között sosem tapasztaltam. A vitavezető röviden megállapította, hogy van kitől és mit tanulni. Ekkor azután az egész magyar rendszert részletesen ismertetni kellett az oszlop műszaki szerkezetétől kezdve a nemzeti parkokkal való együttműködésig, egyetlen apró részletet sem kihagyva.

Hamar kiderült, hogy az MME és Magyarország élen jár ennek a világméretű problémának a megoldásában. Módszerünk pedig rendkívül egyszerű. Sok tagtársunk nagy lelkesedéssel és önként segíti a programot, és egy jól kidolgozott pályázattal hozzáfértünk egy olyan állami forráshoz, amelynek segítségével nagy léptékben kezdhettünk hozzá ehhez a fontos madárvédelmi feladathoz.

Természetesen elmondtuk azt is, hogy a hazai fehér gólya, kék vércse, kerecsensólyom, szalakóta stb. madárfajok állományának fennmaradása nagyon nagy mértékben attól függ, hogy a kritikus oszlopokat tudjuk-e szigetelni, vagy sem.

Nagy örömmel tapasztaltuk, hogy eddigi tevékenységünk nemzetközi mértékkel is élenjárónak tekinthető. Különösen azt tartom örömtelinek, hogy ezt nem mi mondjuk magunkról, hanem egy világkonferencia e kérdéssel foglalkozó - azaz a leginkább érintett - résztvevői állapították meg rólunk.

Ez az elismerés az egész MME-nek, a hazai áramszolgáltatóknak, a nemzeti parkok munkatársainak, az elektrotechnikusoknak, a minisztérium munkatársainak stb., azaz nekünk, magyaroknak szól. Legyünk rá büszkék, de ne feledjük, még nagyon sok oszlopot kell szigetelnünk.

Haraszthy László

Tartalom

gyakorlati természetvédelem	
“Az áldásos áram”	2
botanika	
A debreceni botanikus kert	4
az év madara: a fehér gólya	5
tájak, emberek	
Ózd környéki területek természeti értékei	6
kitekintő:	
Madárleső önkéntesként	
Montanában	8
mozaik	9
egy kis tudomány	
A madarak és az emlékezés	12
terepen	
Téli madarászat	13
téli etetés	14
madarász suli	
Madárhangfelvételek	
készítése	16
tizenévesek írták	19
mme hírek	21

*A címlapon téli táj varjával,
Dr. Molnár Gyula felvétele.*

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Szerkesztőbizottság:

Fidrich Róbert

Drexler Szilárd

Dr. Kalotás Zsolt

Lovászi Péter

Marik Pál

Schmidt Egon

Szerkesztőségi titkár:

Dohán Zsófia

Nyelvi lektor:

Árki Zsóka

Szedő:

Bányai Lászlóné

Kiadja:

Magyar Madártani és

Természetvédelmi Egyesület (MME)

<http://www.mme.hu>

Telefon és fax: 1/275-6267,

1/275-6247

Felelős kiadó:

Fidlóczky József

Felelős terjesztő:

Harangi István

Szerkesztőség:

2345 Apaj, Platán sor 1.

E-mail: madartavlat@mme.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Nyomás:

LKL Color Kft.

A lap elektronikus változata:

<http://www.madartavlat.hu>

ISSN 1217-7156

"Az áldásos áram"

Bagyura János - Péchy Tamás

MADARAK TÖMEGEI PUSZTULNAK EL ÁRAMÜTÉSTŐL

Az 1970-es évek végére - nagyszámú terepen dolgozó tagtársunk jelzései alapján - nyilvánvalóvá vált, hogy egyes madárfajok hazai állományában a legnagyobb mértékű pusztulást az áramütés okozza. A leginkább veszélyeztetett fajok közé a fehér gólya, a héja, az egerészölyv, a parlagi sas, a

szállásnál azonban gyakran előfordul, hogy a madarak a lábukkal és a szárnyukkal egyszerre érintik a földelt szerkezeti részt és a fázisvezetőt, és halálos áramütés éri őket.

Különösen nagy mértékű pusztulást okoz ez a nagy testű madarak esetében sík területeken, ahol már eleve kevés a madarak számára alkalmas beülőhely. Egyes oszlopok alatt halomban feksze-

alatt 1991 májusa és júliusa között az alábbi elpusztult fajokat találta: kerecsensólyom 2, kék vércse 23, vörös vércse 9, erdei fülesbagoly 4, egerészölyv 3, héja 1, fehér gólya 2 példány.

Előfordult, hogy kirepülés után két különböző területen egy-egy teljes kerecsensólyom családot találtunk áramütéstől elpusztulva. Lakott területen gyakori a gólyák pusztulása. Megfigyeléseink szerint a hazai szalakótaállomány drasztikus mértékű csökkenésének egyik fontos oka az áramütés.

A hazánkban alkalmazott oszloptípusoknál vagy a vezetőket, vagy a keresztartót szükséges szigetelni. Az is megfelelő megoldás lenne, ha a jelenleg használatos állócsigás rendszerről áttérnének a függőcsigásra, mert ennél a típusnál kizárt az áramütés lehetősége, ez azonban egyrészt szabvány módosítást igényelne, másrészt technológiai váltást, amire egyelőre nincs lehetőség.

Az oszlopsoroknak a mezőgazdasági vagy pusztai élőhelyen annak függvényében változik negatív hatásuk, hogy egyrészt környezetükben milyen egyéb beülési lehetőségek vannak, másrészt milyen a táplálékszerzési lehetőség. Síkvidéken, ahol az oszlopon kívül más kimagasló megfigyelőhely nincs, és gyakori a mezei pocok, ott jelentős ragadozómadár- és bagolypusztulást észleltünk. Különösen veszélyesek a sarokkiszögelléseken található oszlopok és azok a típusok, melyeken kapcsolószekrény, transzformátor vagy egyéb elektromos műszer található. Az ezeket átívelő rövid vezetőkek közé beülő madár szinte biztosan elpusztul.

Áramütött parlagi sas...

kerecsensólyom, a szalakóta, a kék és vörös vércse, valamint az uhu tartoznak. Hatalmas számban pusztulnak azonban az oszlopokon a gyakori, védett és nem védett fajok is. Lényegesen kevesebb sas pusztul el ily módon, de a kisszámú populációkhoz mérve ez a kevés is nagyon sok, ami komolyan veszélyezteti az állományok fennmaradását.

Ma Magyarországon mintegy 50 000 km hosszúságú középvezetékű - ún. 20 KV-os - vezeték sor szabdálja keresztül a fontos madárélőhelyeket, védett területeket, vonulási útvonalakat, mezőgazdasági területeket. Ez mintegy 1 millió tartóoszlopot jelent.

A középvezetékű légvezetőket az úgynevezett keresztkaros, többnyire vasbeton oszlopok hordozzák, és a keresztkar végén 1-1, esetleg 2-2 álló szigetelőcsiga tartja a szabad vezetőket. A szigetelőcsiga és az oszlop közötti vízszintes szakasz ideális beülési lehetőséget kínál a madaraknak. A be- és ki-

nek a madártetemek, bizonyítva, hogy az ilyen térségeken keresztülhaladó vezeték különösen nagy kárt tesz védett madarainkban.

Adataink szerint az ily módon elpusztult madarak száma évente meghaladja a tízezret. A probléma érzékeltesítésére álljon itt egy kiragadott példa! Sándor István és Dudás Miklós a Hortobágyi Nemzeti Park területén vizsgált 9 oszlop

...és fehér gólya

Közös sajtótájékoztató. Akik tartják (balról jobbra): Dr. Boross Norbert (budapesti ELMŰ Rt. főosztályvezetője), Dr. Baja Ferenc (az előző kormány környezetvédelmi minisztere), Bagyura János (az MME Ragadozómadár-védelmi program vezetője) és Dr. Kalotás Zsolt (a Természetvédelmi Hivatal osztályvezetője)

Véleményünk szerint a magyarországi teljes oszlopmennyiség 10%-a, vagyis százezer oszlop sorolható a "rendkívül veszélyes" kategóriába.

AZ ELSŐ LÉPÉSEK

1987-ben határoztuk el, hogy tenni kell valamit, meg kell találni a módját, hogy a pusztulásokat csökkenteni lehessen.

Felvettük a kapcsolatot az MVMT-vel (Magyar Villamos Művek Tröszt, ma Magyar Villamos Művek Rt.), és az ottani szakemberek elkészítették a rajzasztalon azokat a szóba jöhető rendszereket, melyek segíthetnek a probléma megoldásában. Több mint egy évig tartott, amíg kialakult az a végleges darab, - egyelőre csak papíron - melynek gyártása majd megindulhatott. Nemcsak arról volt szó, hogy egy olyan eszközt kellett találni, amelyik minden időjárási körülmény között megóvja a madarakat az áramütéstől, hanem ennek az eszköznek olyannak kellett lennie, ami nem akadályozza az oszlopok rendeltetésszerű használatát, nem gátolja a karbantartási munkákat, könnyen és olcsón felhelyezhető, és állja az időjárás viszontagságait, különösen a napsugárzást.

Meg kellett tehát találni ezt az anyagot, ami további egy évbe került, mert számos műanyagfajtát kellett bevizsgáltatni. Végül egy Kanadából beszerezhető műanyag maradt fenn a rostán, ame-

Szigetelőpapucsokkal megrakott teherautó

lyik viszonylag vékony falvastagsággal is biztos védelmet garantált - különös tekintettel az esős időre, hiszen a vizes anyag fokozottan vezeti az áramot -, és tartósan ellenállt az UV sugárzásnak.

Elkészültek tehát a tervek, de azokat egyrészt át kellett tenni a gyakorlatba, másrészt gyártót kellett hozzá találni. Szintén majd egy évet vett igénybe, amíg "vasba formálódott" a többmázsás szerszám, és az akkori Műanyagipari Vállalat elkészítette - egy kisebb ház nagyságú gépen - a prototípusokat. Újabb bevizsgálások következtek, majd felhelyezési próbák, aminek következtében alakítani kellett a szerszámon, változtatni a technológián, míg végre, több mint három év után, rendelkezésünkre állt a végleges darab, az ún. szigetelőpapucs. Kifejlesztésében elévülhetetlen érdemeket szerzett az MVMT és azok a ottani munkatársak, akik ellenszolgáltatás nélkül segítettek abban, hogy a szigetelőpapucs megszülethessen. Sem a tervekért, sem a bevizsgálásokért nem kellett fizetnünk. A gyártószerszám azonban már több százezer Ft-ba került, amit a KVM (Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium) segítségével sikerült kifizetni, sőt még arra is maradt pénz, hogy legyártassuk az első száz darabot, amiből 70-et a Hortobágyi Nemzeti Park területén raktunk fel a helyi elektromos művek szakembereivel a legkritikusabbnak ítélt oszlopokra.

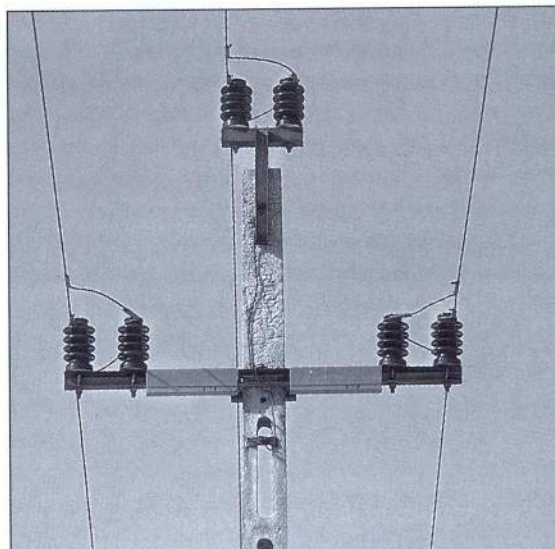
Többszöri ellenőrzés során bebizonyosodott, hogy a felhelyezett szigetelők gyakorlatilag megszüntették az áramütés által okozott madárpusztulást.

NAPJAINKBAN

Eddig a különösen veszélyesnek ítélt százezer oszlopnak a 20%-át szigeteltük le, vagyis 80% még szigetelésre vár. Felméréseink szerint a veszélyes oszlopok szigetelésével az említett fajok esetében 60%-kal lehet csökkenteni országosan az elhullást, ami pénzben kifejezve sok milliós nagyságrendet jelent.

Természetesen mindez pénzbe kerül. Egy oszlop szigetelése csaknem 3000 Ft, annak ellenére, hogy a Magyar Villamos Művek Rt. térítésmentesen végzi a papucskok felrakását, sőt egyes egységei még jelentős mennyiségű szigetelőpapucs legyártását is fizetik. A hiányzó pénzt az MME pályázatokból (eddig elsősorban a Központi Környezetvédelmi Alapból) és saját forrásból fedezi.

A program során szorosan együttműködünk a nemzeti parkokkal, s az eddig legyártott szigetelőpapucskok jelentős része azok működési területein került felhelyezésre.

Szigetelt oszlop

Bükküi Nemzeti Park	2 450 oszlop
Hortobágyi Nemzeti Park	1 250 oszlop
Kiskunsági Nemzeti Park	2 057 oszlop
Körös-Maros Nemzeti Park	3 194 oszlop
Duna-Ipoly Nemzeti Park	507 oszlop
Balaton-felvidéki Nemzeti Park	315 oszlop
Duna-Dráva Nemzeti Park	1 756 oszlop
Aggteleki Nemzeti Park	545 oszlop
Fertő-Hanság Nemzeti Park	326 oszlop
összesen:	12 400 oszlop

Keddeményezésünkre a pécsi OVIT, a miskolci ÉMÁSZ a Budapesti Elektromos Művek Rt., a Bükküi és Hortobágyi Nemzeti Park összesen további. 7650 oszlopot szigetelt le.

Végezetül köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, akik segítettek programunkat.

A debreceni botanikus kert

Az Alföld "fővárosa", Debrecen nagyon sok érdekes látnivalóval büszkélkedhet. Ezek egyike például a Kossuth Lajos Tudományegyetem botanikus kertje. A kert a kirándulóknak is kedvenc területe, de a tudományos, botanikai kutatások műhelye is. Ezen túlmenően a védett és a veszélyeztetett növényfajok megővésére is hivatott. A növénytantanuló egyetemisták itt ismerkedhetnek meg a növényvilág csodálatosan gazdag változatosságával.

A botanikus kert elődje, a debreceni Református Kollégiumhoz tartozó Fűvészkert, immár 190 éve, hogy létrejött. A botanikus kertet a jelenlegi helyén 70 éve ápolják, gondozzák, fejlesztik az arra illetékesek.

A kert története a magyar növénytudományok fejlődésétől elválaszthatatlan.

Debrecenben hagyománya van a természettudományos oktatásnak és a botanikának. Itt írta meg Méliusz Juhász Péter az első magyar botanikai könyvet. A híres "Magyar fűvészkert" (1807) szerzőinek, Diószegi Dániel és Fazekas Mihály munkásságának eredményeképpen jött létre az első fűvészkert.

A jelenlegi kert elődje a Déri Múzeum helyén - korabeli nevén: Pap-taván - létesített kert volt, melynek területét 1807. szeptember 26-án jelölte ki Debrecen város akkori tanácsa.

A kert a Református Kollégium felügyelete alatt állt, és a természettudományos képzést szolgálta. Ezt a feladatot töltötte be az első világháborúig, majd az ezt követő időben a kertet elhanyagolták. Közben megalakul a kollégi-

umban a tudományegyetem, mely épületének elkészültével a Nagyerdőbe költözik. Ezzel a kollégium fűvészkertje is elveszti jelentőségét, majd a Déri Múzeum felépültével megszűnik.

Emlékét őrzi még a róla elnevezett Fűvészkert utca, a Perényi utcában látható emlékmű, valamint a Református Kollégium falán elhelyezett emléktábla.

Miután a tudományegyetem kivált a kollégiumból, botanikus kert céljára Debrecen városa a tudományegyetem épülete mögött 17 hektár (30 katasztrális hold) területet adományozott a Nagyerdő területén. 1928. június 9-én alapítják meg az új fűvészkertet. Az alapítók között Soó Rezső, Greguss Pál, Rerrich Béla és Schneider József nevét találjuk. A kert céljaul tudományos és esztétikai feladatot tűztek ki, megindul a kert rendszerezése, felépítése.

A következő években Soó Rezső egyetemi tanár veszi gondjaiba a kertet. 1933-35 között létesül a növények rendszerezését bemutató terület, és kialakítják az utakat. 1935-ben elkészül a sziklakert, majd a vízvezeték-hálózatok, melyek nyomán gyorsan nő a bemutatható növényfajok száma.

1937-ben Újvárosi Miklós veszi gondozásba a kertet. Munkája nyomán gyors fejlődésnek indul: felépül az első üvegház, a telettett és a betonozott fenekű tó is.

A növényeket Magyarország tájegységeiről telepítik be, 1940-ben a már meglévő tó partjára felállítják Kallós Ede szobrászművész Diószegi és Fazekas emlékművét, melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter ajándékozott a botanikus kertnek.

1944-ben Máté Imre egyetemi tanárt nevezték ki a növénytan tanszék és a botanikus kert vezetőjének. Tervezték az üvegházcsoportok felépítését, de a második világháború ezt megakadályozta. A nagy lendülettel fejlődő kert a háború áldozatává lett.

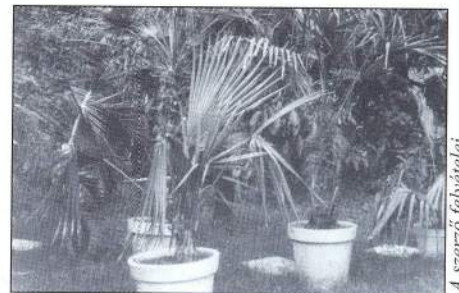
A botanikus kert újjáépítéséhez csak 1947 tavaszán tudtak hozzáfogni. A kert újjászervezése, az időközben Debrecenbe visszaköltözött, Soó Rezső vezetésével indult meg. A nagy lendülettel végzett munka eredményeként 1949 őszén már 1400 volt a növényfajok száma, és a magjegyzék 285 növényfaj magvát kínálta cserére. A szabadföldi terület felújítása 1950-re fejeződött be. 1952-ben

Dobos Lajos kertészmérnök kapta meg a kert irányításának feladatát. Kinevezésével együtt még 4-5 kertészállást is biztosított az egyetem, így lehetőség nyílt a növényrendszertani kert kiépítésére, a gazdag hidegházi gyűjtemény létrehozására, a succulens- és a kaktuszgyűjtemény megalapítására.

1972-ben a kert vezetését Nemes Lajos vette át. A succulensgyűjteményt és a kaktuszokat különválasztotta. Az új pálmaházat, melynek talaja is fűthető, 1975. október 3-án adták át. Felépítésével lehetővé vált egy igen gazdag trópusi gyűjtemény létrehozása. 1976-ban a körbeépített 12 hektáros botanikus kertet természetvédelmi területté nyilvánították, így lehetővé vált a terület nagyságának állandósítása és védelme.

Az üvegházak újabb bővítésére 1986-ban került sor, mikor egy háromhajós üvegházblokkot kapott a kaktuszgyűjtemény. Nemes Lajos irányításával és odaadó gondozásával ekkorra már Európa-hírű volt a kert kaktuszgyűjteménye, a fajok száma elérte a 2500-at. Évről évre gyarapodott az arborétum gyűjteménye is. Az 1980-as évek elején telepített örökzöldek, fenyőfélék mérete és szépsége az egyik legszebb látvány az arborétumi séta során.

1996-ban a kert vezetésével Szabó Mária kertészmérnököt bízták meg. Jelenleg a növényfajok száma meghaladja a 8000-et (szabadföldi fajok 1500, trópusi 2000, pozsgás 2000 és kaktusz 2500 faj). A botanikus kert célja és feladata továbbra is az oktatás, kutatás és ismeretterjesztés. Ezen feladatok végzésével méltó folytatója a város természettudományos múltjának. A kertka-

A szerző felvételei

pun belépve elől található az arborétum, és a kert hátsó végén az üvegházi gyűjtemény. A több ezer növényfajt és változatot bemutató gyűjtemény csoportosítása a következő: arborétum, növényrendszertani kert, sziklakerti növények gyűjteménye, üvegházak, gyógynövénykert, örökzöldek, fenyőfélék gyűjteménye.

Kerékgyártó Mihály

Ezt is a gólyáról írták

Közzétette: Lovászi Péter

"A fehér gólya. (Der Storch. Ciconia alba.) Tudom, hogy nehéz lesz a jó falusi gazdák eme kedvence elleni felszólalásom; hanem mégis megkísértem. Örömmel üdvözlöm én is eme házibarátaink megjelenését, hisz ők a bekövetkező szebb évszak legbiztosabb hírnökei; nálunk azonkívül nagy-rabecsülik mint kígyópusztító hasznos madarat. A látszat gyakran csal, s úgy itt is. A gólya, igaz ugyan, hogy fogdos kígyót, de csaknem kizárólag az ártatlan vízisiklót, mely senkinek sem árt, és a kártékony állatok pusztítása által használ. Fogdossa a békákat is, ámde ezzel is inkább kárt okoz, mert a békák számos kártékony rovart és legyet pusztítanak. Újabb időben tett számos észlelet után kétségtelenné vált, hogy a gólya mindennemű földön fészkelő madaraknak fészkeit felkutatja, s azokból a tojásokat vagy fiakat kiszedi. Be van az is bizonyítva, hogy pár napos nyúlsüldőket is fölnyársol, ekként tekintetbe sem jöhet az, hogy közbe földigilisztát, tücsköt, s ha épen hozzáférhet, cserebűlypajort is vadász."

Gr. Lázár Kálmán: *Hasznos és kártékony állatainkról. Kézikönyv. Kiadja a Szent-István Társulat, 1874-1876.*

"Fehér gólya (Ciconia ciconia)

Tekintélyes, métert meghaladó magasságával, dús tollazata fehérségével, melyből élesen emelkedik ki szárnya feketesége, lába és csőre ragyogó pirosága, nemes tartásával és mozgásával büszke és szép jelenség a zöld mezőben. Repülését is gyönyörűség nézegetni. ... Megjelenése, viselkedése méltóságteljes. Járása lassú és kimért, tartása egyenes, repülése, melyre néhány szökéssel indul, aránylag lassú, de mégis könnyed és szép, különösen gyönyörűek a levegőbe rajzolt csigavonalai. Állás közben nyakát kissé behúzza és csőrét hegyével lefelé irányítja, de sohasem helyezkedik olyan csúf állásba, mint a gémelek nagyrésze és még legnyugodtabb helyzetében is nagyon jó benyomást kelt. ..."

Alfred Brehm: *Az állatok világa, 1876-1879.*

"A gólya

A gólya egy madár, két gólya két madár. Két gólya és három csirkefogó, az öt jómadár. A döglött gólya már nem madár, mert nem tud repülni. De azért a repülőgép még nem madár, ha tud is repülni. ...

A gólya csak kívül szép madár, de a lelke randa, mert békát, gyíkot, kígyót, és más efféle undorító szemetet eszik, ezáltal túltesz még az olyan disznón is, aki a kávé fölül issza, a levesből nem halássza ki a tányér szélére a hagymadarabokat, s megeszi a sárgarépat. A békával és kígyó-

"A gólya egy hoszú csőrel kezdődikk amejik mozzog ha harakszik. A hasától délre van két piros lábba. Ezek ojan hoszuak hogy egész a földig leérnek. A tápláléka béka, gyík és egyéb inyencségek. Ezekett előb feldobja makasra és asztán a csőrrével mekeszi. A goja csak egyik lábával alszik. A fíjait szeretettel táplálja. Ő hoza a kis gyerekeket és ezért kártékony, mer sok mérgett okoz a mamáknak. A felesége nagyon kitartto. Egyszer éget egy ház. Ő ráült és adig nem ment el amíg mindenki nem sirt a

Szabó Tamás

val szemben a bolond gólya nem szereti a filét tükörtojással, sem a palacsintát, sem a befőttet, sőt, ha egy gólya csőrébe befőttet tömnek, azt kiköpi, amit én a magam részéről képtelen vagyok megérteni, pedig más természettudósok ennek az okát már többször magyarázták nekem; én csak azt tudom, hogy gólya nem lennék ezer dollárért sem, márpedig ezek a számár, hosszúcsőrű madarak egészen ingyen, minden fájdalomdíj vagy kárpótlás nélkül teszik azt, hogy gólyák. ..."

Nagy Lajos: *Képtelen természetrajz. 1920.*

mekhatotsagtól Ezt a nagy bácsim mesélte aki minden nyáron eljön. Őszel melegeb vidékre költözik hogy mások is kapjanak kis gyereket."

Pocok Janicsi III. oszt tanuló dolgozata. *Megjelent a Lantos Magazin II. évf. 1. számában, 1930 januárius 1.*

"A gólyát az afrikaiak fedezték fel. ..." *Ismeretlen 7 éves tanuló írása, Csongrád megye, 1993.*

Ózd környéki területek természeti értékei

Bartha Csaba-Ilonczay Zoltán

Az ózdi terület kora tavaszi képét meghatározza a tavaszi hémec többszázszáz virágzó tömege

Magyarország még a harmadik évezred küszöbén is bővelkedik természeti értékekben gazdag, feltáratlan vidékekben. Ilyen, sokszínű élővilágnak helyadó terület a Heves-Borsodi-dombság,

A fekete kökörcsin különböző színváltozatai közül a ritka vajszínű is előfordul

ahol az elmúlt két év során a természetvédelem által még nem ismert, értékes élőhelyeket fedeztünk fel. Ezek közül Ózd, Sajónémeti és Sajópüspöki határában egy adománynak köszönhetően sikerült megvásárolni a legértékesebb részeket, közel 70 ha-t, a Tiszatáj Környezet- és Természetvédelmi Közalapítvány segítségével.

E területek közül a legnagyobb az ózdi, a város közvetlen szomszédságában elhelyezkedő Akasztódomb-Szil-tető, mely a Hangony-patak völgyére meredeken leszakadó, déli kitettséggű meszes homokkő dombok vonulata, továbbá három kisebb terület Sajónémeti és Sajópüspöki határában. Évmilliók során a tájat felépítő homokkő alapkőzetet az erodáló tényezők alaposan lepusztították, s hatásukra sajátos, hazánkban nagyon ritka deráziós-korráziós felszíni formakincs alakult ki. A dombok rendkívül meredek délies lejtőit az egyiptomi piramisokra emlékeztető, különleges és a maga nemében egyedülálló alakzatok kísérik. E formakincs unikális tájképi értéke miatt is védelmet érdemel.

A Heves-Borsodi-dombság változatos klimatikus, talajtani viszonyai, és a honfoglalás óta itt élő emberek tevékenysége során a növénytakaró az elmúlt évszázadok alatt szinte teljesen átalakult. A hajdan összefüggő erdővel borított tá-

Piros kígyószisz

jon az erdőirtás, égetés, rendszeres le-
geltetés és kaszálás hatására füves,
sztyep jellegű élőhelyek jelentek meg,
majd váltak meghatározóvá. A déli lejtők
zonális fás társulásai, a melegkedvelő
és lösztölgyesek mára mindössze apró
foltok és facsoportok formájában maradtak
fenn, s hozzájuk a kis oldalvölgyek
vízmosásaiban apró cseres-tölgyesek
kapcsolódnak. Az erdők utolsó hírmondóiban
megtalálható a szil, a tatárjuhar, a varjútövis, a húsos som, s gyp-
szintjükre a mészkedvelő, löszjelző
vagy erdőssztyep-fajok jelenléte is jel-
lemző. Csak az erdőfoltokban és a korábban
rendszeresen kaszált gyümölcsösökben
fordul elő a fehér pimpó, az egyenes iszalag,
az édeslevelű csüdfű, a piros golyaorr,
a sátoros margitvirág, a bókoló habszegfű
és a bársonyos kakukkszegfű. Az erdők
szegélyén és az üdébb részekén kialakuló
hegyi rétek jellemző növénye a nyúlzapuka,
a tarka koronafürt, a kaszanyűg bükköny,
a réti lednek, a terebélyes harangvirág
és a védett mezei szegfű. A napos, délre
néző lejtőkön lejtősztyep-rétek, homoki
gyepek és szálkaperjés félszáraz gyepek
jöttek létre. E területeken kora tavasszal
védett növények tömeges virágzása hívja
fel magára a figyelmet. Márciusban Ózd
mellett, az Akasztó-domb-Szil-tető
vonulatában legalább 45 000 tő leánykő-
körörcsin, 100 000 tő fekete kökörcsin
és 330 000 tő tavaszi hérics nyílik egy
délre néző lejtőn. A város környéki
részekben e három faj egymás mellett
vegyes állományban él, s kitűnő genetikai
állapotukat jelzi, hogy gyakori a 30-50
virágos héricstő, 10-20 virágos kökörcsin,
s a fekete kökörcsin különleges,
vajszínű és bíbor színváltozata is előfor-
dul. A megvásárolt területeken szintén
tömegesen, de később virágzik a hazai
Vörös Könyvben is szereplő erdei szel-
lőrózsa, a nagy pacsirtafű, a sárga, a
borzas és az árlevelű len, a piros kígyó-
szisz, a csillagőszirózsa, az aranyfürt,
a bíboros kosbor.

A növénykavalkád mellett a területek
faunája is egyedülálló értékeket hordoz.
A legszárazabb, legmelegebb (xer-
term) déli lefutású, meredek, kopár ge-
rineken, meleg tölgyesek szegélyén él-
nek a hazánkban korábban csak két
helyről ismert ozirisz-törpeboglárka né-
pes kolóniái. Ez a mediterrán és kis-
ázsiai száraz hegyvidékek gyepeiben élő
boglárkalepke a Kárpát-medencében éri
el elterjedésének északi határát. A meg-
vásárolt területeken élnek hazánkban az
eddig ismert legerősebb kolóniái. Ezzel
a kis termetű boglárkával egy élőhelyen

repül a barnabundás sokpöttyös boglár-
ka, amely szintén unikális ritkaság. Frivaldszky Imre, a múlt században élt
nagy rovarkutató, baltacsimi boglárka-
ként említi írásaiban, és a magyar táj
egyik legjellegzetesebb boglárkalepké-
jeként jellemzi. Sajnos most, a XX. szá-
zad végén, a jellegzetes magyar lepké-
ből védett ritkaság lett. Persze a két bog-
lárkán kívül számos más lepke is repül a
különböző típusú gyepekben. A száraz,
meleg gyepek szinte öröslenek a tüzes
tarkalepkék himjeitől, az üdébb élőhe-
lyeken tömeges az északi plebejusbog-
lárka, a völgytalpi nedves, mocsaras
élőhelyeken a nagy tűzlepke repül, a
meleg, de párás tölgyesek szegélyén pe-
dig a kis fehérsávospetke rakja petéit a
lednekfajokra. Az ozirisz-törpeboglár-
ka, a barnabundás sokpöttyös boglárka
és az északi plebejusboglárka jelenléte
karakteresen jellemzi ezen élőhelyek
lepkéközösségét, elkülöníti az ország
más vidékein élő közösségektől. Ezek-
nek a lepkéközösségeknek a stabilitását
jelzi a jellegzetes karakterfajok mellett a
nagy fajszám és az egyes fajok nagy
egyedszámban való jelenléte.

A védett lepkék mellett a megvásárolt
területeken több mint 80 védett és 6 fo-
kozottan védett madárfaj fordul elő. A
Heves-Borsodi-dombságban és a szomsz-
zédos Szlovákiában költő fehér és fe-
kete golyák, hollók, darázsölyvek,
kígyászölyvek és más ragadozók gyak-
ran táplálkoznak a füves részekben. A
dombok kis erdőfoltjaiban, bokrosaiban
lappantyúk, fülemülék és karvalyposzá-
ták, a fátlan lejtőkön erdei pacsirták,
parlagi pityerek, rozsdás csukok és
sordélyok fészkelnek. Télen rendszeren
megfigyelhető a kékes rétihéja
mellett a gatyás ölyv, a csonttollú és
a nagy örgébics.

Az ózdi, sajóné-
meti és sajópüspöki
lejtősztyepek ki-
emelkedő termé-
szeti értékét az elő-
forduló unikális je-
lentőségű fajok
mellett a faji sokfé-
leség (fajdiverzi-
tás) és a nagy
egyedszámban való
jelenlét (populáció-
nagyság és stabili-
tás) adja. Az Ózd
mellett megvásá-

rolt területen 12 védett növényfaj 2,2
milliárd forintot meghaladó természet-
védelmi értékben fordul elő! A kiemel-
kedő természeti értékekkel bíró élőhe-
lyek az extenzív gazdálkodási módok-
nak (hagyományos rét- és legelőgazdál-
kodás, szőlő- és gyümölcsstermesztés)
köszönhetően napjainkig szinte teljesen
érintetlenül maradtak fenn, annak elle-
nére, hogy a települések közvetlen kö-
zelségében fekszenek.

Ezek az élőhelyek távol vannak a vé-
dett területektől, nem kapcsolhatók
azokhoz. A területek magántulajdonban
voltak, ezért csupán jogi alapokon nyug-
vó védelmüket nagyon nehezen lehetett
volna megoldani. Ahhoz, hogy az élőhe-
lyek és az itt található gazdag és értékes
életközösségek hosszú távon fennmar-
radjanak, egyedüli megoldásnak a terü-
letek megvásárlása látszott. Számos
olyan veszélyeztető tényezőt sikerült
így kiküszöbölnünk, mint pl. a területek
beerdősítése, az agresszív fajok (akác)
terjedésének megakadályozása, a ha-
gyományos területhasználat megszü-
nése miatt az élőhelyek átalakulása, a be-
építés, vagy éppen motokrosszpályának
való használat megakadályozása.

A területek páratlan élővilágának meg-
óvása a természetvédelem és a társadal-
mi szervezetek összefogása nélkül el-
képzelhetetlen, ezért szükséges a kap-
csolatfelvétel a lakossággal és a helyi
szervekkel. Be kell mutatni a területek
természeti értékeit, és meg kell teremteni
a megóvásukhoz szükséges társadalmi
bázist. Reméljük, hogy sikerül ezeken a
területeken mindezt megvalósítanunk.

Barnabundás sokpöttyös boglárka

Madárleső önkéntesként Montanában

Barabás Lilla

"Medicine Lake, Montana

Hulló lilék hontava.

Oda megy a Lilla másnap,

Véget vet a pusztulásnak

Semhogy könnyet ontana."

(Martos Béla)

A PRÉRI

A fenti pár sort nagyapám útravalóul írta Montanába indulásom előtt. Montana az Egyesült Államok egyik legritkábban lakott állama. Nyugati felén húzódik a Sziklás-hegység, keleti felén pedig a hajdani legendás préri kezdődik. Egykoron az észak-amerikai kontinens nagy részét magába foglaló egységes füves pusztá mára már a világ

Orrszarvú pelikán

egyik legveszélyeztetettebb ökoszisztémája. Talán nem túlzás azt állítani, hogy veszélyeztetettebb, mint a dél-amerikai esőerdők, hiszen az utóbbi 100-150 évben nagy részét, helyenként több mint 99%-át, felszántották. Legkirívóbb példa Illinois állam este, ahol a 150 000 km²-nyi fűtengerből kevesebb, mint tízezred része - 14 km² - maradt meg, a többi most kukorica- és gabonatermő farm. Más részein megjelentek a szögesdrót kerítések, melyeken belül a szarvasmarhák intenzív legeltetése rombolja az eredeti vegetációt. Az őshonos állatvilág számos képviselőjét vadászattal "sikerült" kiirtani, míg más fajok az élőhelyük eltűnésével sodródtak a kipusztulás szélére.

AZ UTOLSÓ MENEDÉKEK

A Montana északkeleti sarkában elterülő Medicine Lake National Wildlife Refuge - küldetésem helye - az egész országban mindenfelé megtalálható természetvédelmi területrendszer egyik láncszeme. Ezeket a területeket a szövetségi kormány dolgozói felügyelik. Mikor megérkeztem a hosszú út után,

már éppen esteledett, de még gyorsan felmásztam a Medicine-tó partján magasodó madármegfigyelő toronyba. Az utolsó eljegesedés után visszahúzódó, jégvájta, számtalan kisebb mélyedésben csillogó tavacska díszítette az asztallap simaságú tájat. Ezek a vizes élőhelyek vonuló madarak százezreinek nyújtanak pihenőhelyet évente, de sok ezer madár dönt úgy, hogy itt tölti az egész nyarat, és itt neveli fel fiókáit.

ÉLŐVILÁG MENEDZSMENT?!

Butaság ez a kifejezés, gondoltam, mikor először hallottam. Hiszen a természetes életközösségeknek nincs szükségük "menedzselésre". Viszont az embereknek annál inkább! Meg kell tanulnunk, hogyan lehet a természet kincseivel úgy gazdálkodnunk, hogy a jövőben is legyen belőlük. S valóban ez volt a munkánk lényege.

A kanadai lúd és a különféle récék fészkének keresésével, a tojások számálásával, ill. predációs ráta meghatározásával, majd később a gyűrtűzéssel jól nyomon követhető az állomány esetleges változása, s ez közvetlenül befolyásolja a vadászható mennyiség kiszabását. Ezenkívül visszajelzi a különféle gyakorlati beavatkozások (égetés, legeltetés stb.) pozitív vagy negatív hatásait. Természetesen végeztünk megfigyeléseket sok más madárpopuláció felmérése céljából is. Kedvencem a fehér pelikánok fiókáinak megszámlálása volt. Ezek a hatalmas, bizarr kinézetű madarak nagy kolóniákban költenek a tó egyes szigetein. A Medicine-tónál található egész Amerikában a negyedik legnagyobb költőpopulációjuk. Fantasztikus élmény a csúnyácska pelikánfiókákat megszámlálni, miközben szüleik aggódva köröznek felettünk. Talán kevésbé felemelő, de épp oly fontos a behurcolt gyomok elleni védekezés. A gyomirtószeres mellőzés érdekében kézzel, ill. természetes ellenségeik kihelezésével igyekeztünk visszaszorítani a veszedelmes gyomokat, egyes kísérleti parcellákon pedig valódi préri-fűkeveréket ültettünk.

PRÓBÁLD KI TE IS!

Úgysem tudnám leírni, hogy mennyi mindent csináltunk még, és mennyi kü-

Amerikai szárcsa fészekalja

lönféle állat vett minket körül. A számtalan színes madár mellett gyakran láttunk szarvasokat, s időnként egy-két villásszarvú antilopot is. Sötétedéskor mosómédvek, bűzösborzok és kojottok (prérfarkas) kezdtek élelem után nézni. Az útszéli elütött tetemen nyugodtan lakmározott a természetes fekete pulykakehelyű. A táj felett még ott lengett halványan valami a hajdanvolt préri varázsából.

Ha jelentkezni szeretnél te is önkéntesnek valamelyik nemzeti parkba vagy természetvédelmi területre, akkor ne habozz, érdeklődd meg minél előbb az aktuális lehetőségeket, és hasonló élményekkel leszel gazdagabb.

Gémek, kormoránok és pelikánok fészkelőtelepe

Vitaindító "hollóügyben"!

Az a véleményem, hogy az utóbbi időben a hollóállomány "örvendete-sen?" felszaporodott.

A mai reggelen - valószínűleg alábecsülöm - legalább 300 példányt láttam egyetlen magaslesről.

Posztós Csaba

Ma már valóban nem ritka ez a látvány

Ez a hatalmas fekete sereg elgondolkodtatott. Mivel igen szemfüles és intelligens állatról van szó, vajon megmaradnak-e tőlük a sziklákon, nyitott fészekben, azaz felülről jól látható helyen fészkelő madarak tojásai és fiókái?

A gondolatot továbbszövöm: hasznos-e ezt a fajt továbbra is védeni? Nem lenne-e helyesebb állományának szabályozásán, esetleg védelmének feloldásán gondolkodni?

Előtte természetesen fel kellene mérni a valós állományt.

Meg kell jegyezmem még, hogy nem vagyok hollóellenes, hiszen több mint 25 éve Szentendrey Gézáékkal együtt szurkoltam a hosszú idő eltelte után elsőként megjelent pilisi hollópárnak.

Garamszegi István
A cikk írója érdekes kérdést vet fel, amely rendre előtérbe kerül más fajok esetében is: szürke gém, nagy kócsag, egerész ölyv stb. Várjuk olvasóink, de különösen a fajjal foglalkozó, vagy az azt ismerő tagtársaink, szakembereink véleményét.

Az Arlói-tó

Aki Arló nagyközségben jár (Borsod-Abaúj-Zemplén megye), csakhamar észreveszi, hogy az egyik hegy oldala olyan, mintha lefaragták volna. Az élénksárga, meredek fal azonban nem így képződött, a természet akarta így. A hegy ugyanis 1863-ban először, majd 1910-ben és 1929-ben megismétlődve, fokozatosan, több darabban lecsúszott a Szohony-völgy aljára, és a leomlott földtömeg, mint hatalmas gát, eltorlaszolta a patak vizét. Ennek következtében mintegy 20-25 holdnyi rét és szántóföld került víz alá. Tehát hegycsúszással - erdélyi nyelvjárással szólva: suvadás - létrejött az Arlói-tó. (Erdélyben a Gyilkos-tó is hasonlóképpen keletkezett.)

Természetesen az egykori bányaművelések robbantásai jelentős mértékben elősegítették a homokkőréteg mozgását, illetve a hegycsúszamlás létrejöttét.

A Csahó-hegy tetejéről a kiránduló tehát két érdekes természeti jelenségben gyönyörködhet: a suvadásban és az általa okozott tó keletkezésében. Tudományos értékét és természeti szépségét tekintve az arlói jelenség figyelemre méltó. Arló község Ózd és Borsodnádásd között, a Sajó felé igyekvő Hódos-patak két oldalán terül el a Bükk észak-déli irányban párhuzamosan futó két nyúlványa közötti völgyteknőben. A Hódos-patak lapálya majdnem sík, közepes szélessége 90 m. A környező hegyeket a XIX. század derekáig nagy, összefüggő erdőség borította. A lankásabb oldalakat, dombokat művelik.

Arló nevét már az Árpád-házi királyok idejében is említik az oklevelek. 1268-ban Orli, 1271-ben Orlov alakban fordul elő, amelynek jelentése: sas. Az 1332-től 1335-ig terjedő időszakot felölölő pápai tizedlajstrom Arlót mint Szent Mihály egyházát jelöli. Az arlói római katolikus anyakönyvet 1698-ban kezdték írni.

Aki teheti, kirándulása során ejtse útba ezt a régi időket idéző községet, s a tavat, mely a távcsővel kutakodónak madarász élményt is kínál.

Kerékgyártó Mihály

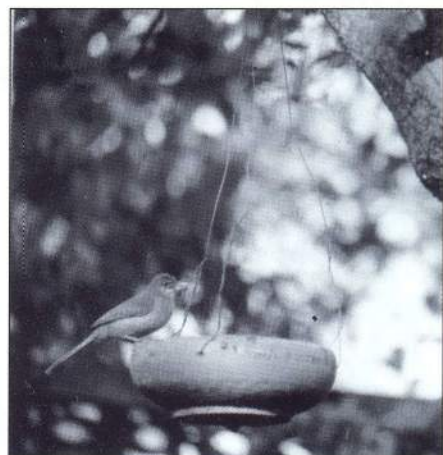
Heringsirályok gyakori téli vendégek Thaiföldön

Tisztelt MME!

A mellékelt képeket Thaiföldről, a barátnőmtől kaptam, aki állat- és madárvédő. Kedvencei a madarak, amelyeket a saját háza körül telepített "miniőserdőben" etet és itat a száraz évszakban. De a tigrisek és elefántok védelmében is sokat dolgozik, férjével több ezer km-t szokott utazni északra, hogy bajban lévő állatokon segítsen Mianmar őserdei területein.

A thaiföldi király és királyné évente személyesen mond köszönetet minden egyes embernek, aki az NGO-nak dolgozott az állatok és a természet védelmében. Ez évben a barátnőm és családja is részesült ebben a kitüntetésben. Szerintem ez nemcsak szép és megható, de egyedülálló (mármint ami az uralkodókat és politikusokat illeti), és példamutató lehetne az egész világ számára.

Vadásznő Hankó Anikó
(Egyetértünk Önnel, és ajánljuk e pár sort Pepó Pál miniszter figyelmébe, aki hivatalba lépése óta azon serénykedik, hogyan tegye tönkre a hazai természetvédelmet, és miként lehetetlenítse el a természet- és környezetvédelmet fontosnak tartó, és abban önzetlenül dolgozó társadalmi szervezeteket. A szerk. megj.)

Bülbül a "miniőserdőben"

Nyílt levél Orbán Viktor Miniszterelnök úrnak

Orbán Viktor
Miniszterelnök úrnak
Országháza
H-Budapest

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

Megértését kérem azért, hogy soraimmal felkeresem. Aggasztó híreket hallok hazuról. Természetvédelmi kollégáim panaszkodnak, hogy közös ügyünk veszélyben van úgy anyagilag, mint politikailag. A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, melynek elnöke voltam és tiszteletbeli elnöke vagyok, panaszkodik, hogy nagy nehézségei vannak az illetékes miniszter úrral. Budapestre akreditált nyugati diplomaták jelezték, hogy aggodalmukat fejezik ki a Hortobágyi Nemzeti Park igazgatója ellen irányult akcióval kapcsolatban.

Mindez nagyon elszomorít. Hazánk természetvédelme hosszú évtizedek óta példás volt Európaszerte. Nemzeti parkjaink, a természetvédelmi és természettudományos népművelés (lásd a kiváló "Természet Búvár" folyóiratot!), valamint egyesületünk az MME mint önkéntes, társadalmi megmozdulás nagyszerű munkája, eredményei engem nagy büszkeséggel töltöttek el. Egyesületi tagjaink önfeláldozó tevékenysége társadalmi közcélt és a magyar tudományos kutatás jó hírnevének öregbítését szolgálják. Ezért valamennyien, úgy a társadalom, mint a kormány, köszönettel tartoznak nekik. Természetvédelem ma már világszerte úgy nemzeti kötelességet, mint nemzetközi elkötelezettséget jelent.

Viszont jogos a kérdés: beleszólhat-e a magyar természetvédelmi kutatási politikába valaki, mint én, akinek a tanszéke Németországban van, és aki ebből kifolyólag nem otthon él, hanem külföldön? Gondolom, hogy azért szólhat bele, sőt kötelessége beleszólni, mert a természetvédelem és a tudományos kutatás nem ismer államhatárokat, ahogy azt vándormadaraink sem ismerik, akik évente ismételtén sokszor egy tucat államban otthonosak.

Természetvédelmi példaképeink, Bernhard Grzimek és Konrad Lorenz professzorok még radikálisabban fejezték ki magukat: "természetvédelem szükségszerűen és »természet«-esen más államok belügyeibe való tudatos beavatkozást jelent", és ez jó így!

Hortobágyi Nemzeti Parkunk például európai természeti örökség; igazgatójának, nagyrabecsült kollégánknak a sorsa az országhatáron kívül is fontos tényező. Az a több ezer madarász természetvédő, aki áldozatos munkáját "a haza javára" végzi, ugyancsak számíthat nemzetközi szolidaritásra, ha közös természetvédelmi ügyünk veszélyben van.

Tisztelt Miniszterelnök Úr, én személy szerint e felvetett kérdéssel kapcsolatban nem tudok és nem is akarok részletekbe bocsátkozni, erre az otthon élő kollégáim a hivatottak.

Így csak azt szeretném Öntől kérni, segítsen nekik (nekiünk!), támogassa ügyüket (ügyünket!), vessen véget a jelenlegi áldatlan helyzetnek, állítsa vissza hazánk nemzetközileg elismert jó hírnevét a természetvédelem terén! Őszintén bízom benne, hogy ez sikerülni fog Önnek; megértését, jóindulatú támogatását előre is megköszönöm.

Kiváló tisztelettel

Prof. Dr. phil., agr. h. c.
Antal Festetics
Direktor
des Instituts für Wildbiologie
u. Jagdkunde der Universität
GÖTTINGEN
1999. október 15.

A magyar madárvédelem elismerése a BirdLife International világkonferenciáján

Földünkön minden nyolcadik madárfajt a kihalás veszélye fenyegeti

Együtt a madarakért és az emberekért.

Ez év októberében Malajziában, a BirdLife International konferenciáján a világ közel száz országából érkezett természetvédők fogalmazták meg azt az akciótérvet, amely egyértelművé teszi: Az emberi élet a biológiai sokféleségtől és a természeti erőforrásoktól függ.

A BirdLife International által készített jelentés rávilágít:

- 1200 madárfajt a kipusztulás fenyeget a Földön.
- A madarak kiváló indikátorai környezetünk pusztulásának.
- Ma még a gyakorinak mondott madarak állománya is hanyatlik a mezőgazdaság és az egyéb területhasználati módok hatására.
- A madarakat és az embereket ugyanazok a környezeti problémák érintik, és természetesen ugyanazok a megoldások segíthetik.

Noor, Jordánia királynéja, a BirdLife International tiszteletbeli elnöke a konferencián elmondott beszédében kiemelte: annak lehetősége, hogy minden nyolcadik madárfaj örökre eltűnik - elfogadhatatlan. Hangsúlyozta, hogy ugyanakkor a jelenlegi helyzet még nagyobb tragédiát is magában hordoz.

Környezetünk pusztulása hatást gyakorol emberek millióira, különösen a szegényekre és a hátrányos helyzetűekre.

A környezetvédelem - beleértve a kipusztulás szélére sodródott madarak védelmét és az emberek szenvedésének megelőzését - a kormányok és az ipar legfontosabb teendője kell, hogy legyen napjainkban mindenhol.

A konferencián elhangzott, hogy az élőhelyek megszűnése, beszűkülése jelentősen a madarak számára a legnagyobb problémát. Bár a kihalással fenyegetett fajok különböző élőhelyeken fordulnak elő, közel 900 faj Földünk erdeiben él. A trópusi esőerdők különösen gazdag madárvilágnak adnak otthont, és a BirdLife jelentése rávilágít, hogy Ázsia és Amerika nagyon fontos régió ebből a szempontból. Braziliában 111, Indonéziában 92, Kolumbiában 79 veszélyeztetett bennszülött madárfaj él.

Világméretű probléma - és a BirdLife jelentése is foglalkozik vele - a ma még gyakorinak mondott madarak állományának csökkenése. Ezen a téren példá-

ul Európában és Észak-Amerikában az intenzív mezőgazdaság térnyerése a leg súlyosabb tényező. Gyakori madaraink, mint például a füstös fecske vagy a mezei pacsirka állományában drasztikus csökkenés tapasztalható Európa-szerte.

A madarak tehát jelzik nekünk, ha az általunk alkalmazott mezőgazdaság, erdőművelés, halászat, vízgazdálkodás nem folytatható tovább a környezetünkre és a biológiai sokféleségre gyakorolt káros hatások nélkül.

Jelentős változásra van szükség ahhoz, hogy a jelenlegi helyzet megváltozzon, javuljon.

A BirdLife International kész arra, hogy választ adjon a kihívásokra, ezért Malajziában megfogalmazta akciótérvét, a BirdLife 2000-et.

A terv hangsúlyt helyez arra, hogy a természet sokszínűségének megőrzése, a fajok kihalásának megakadályozása, az élőhelyek és a természeti értékekben gazdag területek megóvása az emberi élet minőségének javulásához is hozzájárul.

A konferencia az "Együtt a madarakért és az emberekért" jelmondatot választotta, amely meghatározza az akciótér céljait és módszereit.

A BirdLife International, a madárvédők világszervezete, egyike Földünk legnagyobb természetvédelmi szervezeteinek. 105 országban szervez programokat a természeti értékek, a védett madarak megóvása érdekében, 2 150 000 tagja és több mint 3000 alkalmazottja

van, 5854 rezervátumban 746 077 hektár területet kezel.

Magyarországon hét világszerte veszélyeztetett madárfaj fordul elő: a parlagi sas, a tűzok, a cigányréce, a haris, a kis lilik, a vékonycsőrű póling és a csíkosfejű nádiposzáta.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület különösen a parlagi sas, a tűzok, a cigányréce és a haris védelmére kiemelkedő tevékenységet végez, amelyben tagjai önkéntes munkájára is folyamatosan számíthat.

A súlyos helyzetet időben felismerve egyéb fontos madár és természetvédelmi programok mellett az MME létrehozott egy természetvédelmi tanácsadó szolgálatot, amelynek célja a természetkímélő gazdálkodás népszerűsítése, segítése. Az egyesület és az érdekeltségi körébe tartozó közalapítványok közel 5000 hektár természetközeli terület extenzív gazdálkodását szervezik.

A világszervezet magyarországi partnere az idén fennállásának 25. évfordulóját ünneplő Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME).

Az egyesület képviselőjében a BirdLife konferenciáján részt vett Fidlóczky József, akit a BirdLife európai elnökévé, a Világtanács tagjává választottak.

Megválasztása elismerése a nagy hagyományokkal rendelkező és napjainkban is világszerte ismert magyar madárvédelemnek.

MME sajtószolgálat

Egyik veszélyeztetett fajunk a parlagi sas

Pécsy Tamás

A madarak és az emlékezés

Dorogmann László

Az emberszabású majmok szellemi képességei hosszú ideje egyedülállónak számítanak az állatvilágban. Újabban azonban egyre több jel mutat arra, hogy a madarak számos tekintetben fölveszik a versenyt a főemlősökkel. Kísérletek igazolják, hogy előbbieket meglepően pontos emlékezőképességgel rendelkeznek, különbséget tudnak tenni erősen hasonlatos dolgok között, és bizonyos fajok egyedei képesek önmaguk tükörképének a felismerésére is.

A madarak emlékezőtehetségét fényesen bizonyítja az évről évre ismétlődő lenyűgöző természeti jelenség, a vonulás. Ennek során csalhatatlan érzékkel találnak vissza korábbi fészkelőhelyükre. Hogy ezen a hosszú távú emlékezőképességen túl a madarak epizódyszerű emlékezettel is rendelkeznek, azt két kutató kísérletei is megerősítették a közelmúltban. Ez a fajta visszaemlékezés megy végbe az ember agyában például akkor, amikor azon töpreng, hová is tette a kulcsait. Ennek során az agyban filmszerűen leperregnek a közelmúltban lejárt események, cselekvések.

Ezt a fajta emlékezőképességet eddig kizárólagos emberi tulajdonságnak tartották, ám az amerikai Nicola Clayton (University of California) és a brit Anthony Dickinson (University of Cambridge) kísérletei azt bizonyítják, hogy madarak is rendelkezhetnek vele. A két kutató egy amerikai szajkófaj (*Aphelocoma coerulescens*) viselkedését figyelte meg a táplálék "raktározása" és előlétele során.

A kísérletbe bevont madarak lehetőségként kaptak arra, hogy hernyókat (kedvenc táplálékukat) és mogyorót ássanak el a homokba. Egy idő eltelte után a kutatók visszaengedték a szajkókat a föld alatti éléskamrákat rejtő területre. Ha a "bepajzolás" és a visszatérés közötti csak néhány óra telt el, akkor az éhes madarak rögtön a hernyókat ásták ki a homokból. Ha viszont többnapos koplalás után térhettek csak vissza a területre, akkor habozás nélkül ott kezdtek el csőrükkel ásni, ahol a kevésbé kedvelt mogyorókat rejtették el.

A kutatók ebből arra következtettek, hogy a szajkók tudatában voltak annak, hogy a hernyók időközben élvezhetővé váltak. A döntés meghozatalakor a

madarak nyilvánvalóan figyelembe vették a korábbi cselekvés (a táplálék elásásának) időpontját. Ez pedig az epizódyszerű emlékezet legfontosabb jellemzője. A táplálék raktározásáról közismert mókus is rendelkezik emlékezőképességgel, máskülönb telen nem tudná megtalálni ősszel különböző helyeken felhalmozott készleteit, és éhen pusztulna. Azt viszont korábban nem sikerült még igazolni, hogy az állatok a raktározás időpontjával is tisztában vannak-e. Dickinson és Clayton kísérletei arra is rávilágítottak, hogy az ember és a madarak esetében igen hasonlóak azok az agystruktúrák, amelyek az epizódyszerű emlékezéshez kötődő "mit?", "hol?" és "mikor?" kérdéseket tárolják.

Bevett felfogás szerint csak az ember - és legfőljebb a csimpánz - képes azt

Vivaldit kedvelő veréb

felfogni, hogy többi fajtársa is látja a környezetét, s ez a látásmód nem feltétlenül azonos az általa látottakkal. Milind Watve, indiai biológus egy ottani gyurgyalgfajjal végzett kísérleteiből arra következtet, hogy ez a madár is képes erre. A kutató a megfigyelés során mindig a gyurgyalag látótávolságán belül helyezkedett el, amikor a madár a fészke-re szállt. Az indiai gyurgyalag arról ismert, hogy nem szívesen árulja el a fészke helyét.

A kísérletek egy részében a biológus láthatta a fészket, másik részében viszont azt eltakarta előle valami, ám a madarat ekkor is szemmel követhette. Watve azt tapasztalta, hogy a gyurgyalag sokkal gyakrabban repült a fészke-re, amikor azt a megfigyelő személy nem láthatta. A fészkek megközelítésekor a madár nyilvánvalóan figyelembe vette azt is, hogy mit láthat a megfigyelő, és mit nem. Ez olyan

fajta kombinatív képesség, amely csimpánzok esetében maximális szellemi teljesítménynek minősül.

Az elme alapvető képességei közé tartozik a dolgok kategóriákba sorolása, például ehető vagy nem ehető, barát vagy ellenség. Már az etológia kezdeti szakaszában megállapítást nyert, hogy a galambok könnyen különbséget tudnak tenni fa és ember között. Ludwig Huber, a bécsi egyetem zoológusa azt a feladatot adta a madaraknak, hogy "férfi" vagy "női" kategóriába sorolják be a bemutatott emberi arcokat. A galambok ezt rendkívül ügyesen oldották meg, s akkor sem jöttek zavarba, amikor száz, korábban soha nem látott arcot kellett megkülönböztetniük és kategorizálniuk.

Amerikai kutatók már évekkkel ezelőtt rájöttek, hogy a galambok képesek megtanulni a különbséget Bach fuvolazenéje és Hindemith hegedűmuzsikája között. Watanabe, japán pszichológus verebeket vizsgált ebből a szempontból, és úgy találta, hogy zenei ízlésük meglehetősen "önfejtű". A kísérlet során a verebek négy kamrába juthattak be, amelyekben Vivaldi barokk dallamai, Schönberg dodekafon zenéje, szélzúgás vagy teljes csönd várta őket. A madarak kivétel nélkül Vivaldit részesítették előnyben. Amikor a barokk kamra zárva maradt, Schönberg helyett inkább a szélzúgást választották.

A saját tükörkép felismerésének képességét a kutatók hosszú időn át az ember, a csimpánz és az orangután kiváltságának tartották. Nemrég a bochumi egyetem kutatója, Helmut Prior kísérletei nyomán arra a következtetésre jutott, hogy szarkák is képesek lehetnek erre. A német pszichológus tükröt tett a madarak elé, annak közelében pedig - ám a tükrőben nem láthatóan - érdekes, csillogó tárgyakat helyezett el. A szarkák előbb a tárgyakhoz mentek, csőrükbe vettek egy-egy darabot, majd azzal a tükrő elé vonultak, s ott illegették magukat. Merész dolog volna ebből arra következtetni, hogy csakugyan felismerték magukat. Ám önmagában az a tény, hogy tárgyakkal léptek a tükrő elé, arra utal, hogy meglepő beleérzési képességgel bírnak. Korábban ugyanis csak csimpánzoknál lehetett megfigyelni célirányos magamutogatást.

Téli madarászat

Dr. Kasza Ferenc

Karácsony előtt két napot töltöttem szülőfalumban, Somogyszobon és környékén, járva unokaöcsémmel a természetet, és figyelve annak rezdüléseit. Az első nap hóesésben indultunk kerékpárral a Baláta-tóra. Kora délutánig folyamatosan szállingózott a hó, és fehér paplannal borította a befagyott tavat, a rétet és az erdőt. Az egyik nyiladékon furcsa szökelléssel négy pettyes dámszarvas-tenén szaladt át előttünk. A lápnál csupán egy cinegecsapat szorgoskodott a bokrok és fák ágai között. Kék, szén- és barátcinegék bujkáltak a csuszakkal vegyes csapatban, halkan jelezve egymásnak.

A tájon csend honolt, csupán néha tört meg azt egy léprigó cserregő hangja. Így jelezte, hogy sikerült a lombkoronában megtalálni a téli csemegét nyújtó sárga és fehér fagyöngy termését. A láprét fölött egy fenyőrigócsapat repült "csak-csak" hangjukat hallatva. Amíg a hó esett, a többi állat csendben pihent. Kora délután, a hóesés megszűntét követően, a nap is ki-kibújt a szürke felhők közül, s ekkor élénkültek meg az északi tájról hozzánk érkező csízek csapatai is. Az égerfákat ellepve - némelyik fej-

jel lefelé lógva - bontogatták azok áltozotterméseit. A láp fölött hirtelen egy társait kétségbeesetten kereső nyári lúd repült át hangos gágogással.

A megfigyelőtoronytól a rétre indultunk fényképeket készíteni. Az idén a teljes láprétet, egészen az erdőig, birtokba vette a víz, illetve a jég, mely a nyílt helyeken jól megbírt minket, a zombékok közt azonban állandóan beszakadt alattunk.

A most barna színű nád és sás között a hó fehérségét itt-ott megtörte a láprétre is behatoló erőszakos erdei fenyők zöldje. Kíváncsi vagyok, hogy hosszabb ideig tartó vízborítás esetén életben tudnak-e maradni ezek az ősi tájra behatoló tájidegen fák.

Délután hazafelé indulva a fenyvesben halk "szi-szi" hangjukat hallató sárgafejű királykák közt egy fekete, fehér és piros színekben pompázó közép fakopáncsot pillantottunk meg. Szorgosan kopácsol az egyik fa törzsén, rovarok után kutatva. Az egyik bükkfa mellett fakopáncs forgácsolta tönkjét fényképeztem egy égernek, amikor a fekete harkály hangos kiáltására lettünk figyelmesek. A fák törzsén rövidkarmú fakusz, a bokrok alatt pedig vörösbegy szorgoskodott. A Kúvölgyi-halastó környékén csodálatos növényt sikerült megörökíteni. A védett, szúrós csodabogyó sötétzöld, levélszerű ágain korallpiros termés virított, miközben a növény nagy részét a vakítóan fehér hó borította be. A somogyszobi mező fölött hat "muzsikáló szárnyú" bütykös hattyú repült méltóságteljes szárnycsapásokkal dél felé, és a gatzengerben mintegy másfélszáz kenderike fogyasztotta jó étvágygal a magokat.

Kedden reggel az égerfák törzsei mögött izzó, vörösén felkelő nap már Bolhás határában talált bennünket. A rét fölött egy rőtbarán keresztcsíkos hasú és szárnyú karvaly hím húzott át gyors szárnycsapásokkal zsákmány után kutatva. A Nagybaráti-tározóra indultunk megfigyelni a tavak és környékük madárvilágát. A tó vize majdnem teljesen befagyott, a jeget pedig az előző napon lehullott hópaplan borította. A jég és a

hó egybefüggő felszínét csak az északról betorkolló patakok vize tudta pár száz méter hosszan, egy-egy keskeny sávban jégmentesen tartani. Itt a vízen mintegy kétezer tőkés réce - és köztük egy-egy, a jellegzetes hangjáról elnevezett csörgő réce - nyüzsgött, és szürcsölte, taposta a vizet táplálék után kutatva.

A patakok partján néhány - a télre is itt maradó és a vonulást elfelejtő - szürke gém és nagy kócsag álldogált mereven előrenyújtott nyakkal, zsákmányra lesve. A vizenyős részeket elborító égereken itt is csízcsapatok szibongtak. A tározó nyugati oldala felé nézve a mezőn tízezres énekesmadár-csapatra lettünk figyelmesek. Látszott, hogy körülbelül egy kilométer hosszan a mező fölött hatalmas tömegben repülnek a madarak ide-oda, néha leszállnak, majd újra felrepülnek. A rekettyésben az egyik bokor ágaira rögzítve, mintegy három méter magasságban, egy nagy méhfészket vettünk észre. Majdnem fél négyzetméter nagyságú volt, fölülről a hó szinte teljesen beborította. Nyáron és ősszel, mikor utoljára itt jártunk, a bokrok levelei miatt nem láttuk meg.

A tározó leeresztő zsilipje után újra előbukkanó patak partján egy guvat búj be a partmenti nádba. Később ugyanitt az apró halakra vadászó azürkék hátú jégmadarak vadásztak a víz fölé hajló

Péchy Tamás

Tengelic

Sikeres vadászat

Matyikó Tibor

gallyakról. Rövid idő alatt fogott is mindegyik egy-egy kishalat, majd azokat ügyesen megfordítva, fejfelé lenyelték őket.

A tározó túlsó oldalára érve siettünk a mező fölött nyüzsgő énekesmadarakat azonosítani. Odaérve megoldódott a rejtély. A parlagon hagyott földeken dúsan tenyésző gilisztaűző varádcsonk mintegy ezer tengelic táplálkozott. Arrébb, a dűlőút túlsó oldalán, az őszi bőséges esőzések miatt sártengerré vált homokos mezőn a nagy kombájnnal nem bírták learatni a napraforgót. Itt maradt szedettlenül egy tízhektáros tábla. Ezen gyűlt össze a hozzánk északról telelni érkező fenyőpintyek tízezres csapata. Ez a madár a nálunk fészkelő erdei pinty közeli rokona, de annál színesebb. A toroka, a begye, a melle és a háta széle narancssárga, a melle és a hasa fehér színű. Hozzánk általában akkor érkeznek több tízezres inváziós csapatai, ha gazdag a hegyi erdőkben a bükkmakk- és a lucfenyőmagtermés. Arról még nem olvastam és nem hallottam, hogy dombvidéken ekkora csapat előfordult volna. A fenyőpintyek között párszáz zöldike és tengelic, citromsármány, kenderike, valamint meggyvágók kisebb csapatai is láthatók voltak. Miután a csapat egyik része jóllakott, akkor ezres csoportokba rendeződve fölrepültek, kavarogtak, közben a tűző napsütésben hol fehér hasuk, hol narancssárga felsőtestük villogott, majd kirepültek a környező vizes területek fáira és bokraira, és halkán énekelgetve pihentek. Egyes bokrok ágait az ürülékük szinte fehérre festette. A csapatok összehangolt repülése és a váltakozó repülési alakzatok egyébként az Északi-tengeren látott vízi és parti madárcsapatok mozgására emlékeztettek.

Miután kigyönyörködtük magunkat a fenyőpintyekben, a tározó túlsó oldalán indultunk vissza Bolhás felé. A tűző napsütésben gyönyörűen vörösölt az égerfák barkája és a veresgyűrű som piros szára. A rekettyebokrok csúcsrügyei már kihozták barkájukat. Az egyik akácán sárgarigó, a nyírfa ágán pedig függőcinege elhagyott fészket mozgatta az időközben feltámadó szél. A patakhoz érve a kacsákat próbáltam óvatosan megközelítve lefényképezni. Ebből a fotóból nem lett semmi, mert - az üres történelmi tanúsága szerint - a vadászat miatt óvatos madarak már messziről észrevettek, és fölrepültek. Miközben arra vártam, hogy visszatérjenek a récék, a szemem sarkából észleltem, hogy a tó jegén oldalt, tőlem nem mesz-

sze egy éhes róka halad. Óvatosan félrefordulva több képet is készítettem róla. Amíg meg nem mozdultam, gyanútlanul haladt, egy halk zörejre azonban megugrott. A gyors mozdulat miatt kicsúsztak alóla lábai, és meghemperedett a hóban, majd a nádasba rohant. Eközben a nád fölött egy fehér farcsíkú, barnás színű madár repült imbolyogva, alacsonyan, zsákmány után kutatva. Az itt telelő kékes rétihéja tojója volt az.

Bolhásról gyalog indultunk haza Somogyiszobra. Jutalmul ritka és szép madarakat láthattunk. A Nagybaráti-legelő fölött végigrepült a kékes rétihéja hímje is. A hasa a napsütésben fehéren vakított, a háta kékes-szürkén csillogott, elütve szárnyának fekete végű evezőtollaitól. Az útszéli nyárfákon, az egerészölyvek mellett, két kisebb ragadozó madár is üldögélt. Az egyik, egy vörös vércse hím, amelyik elvonulás helyett megpróbál itt telelni, hirtelen fölrepült, és a legelő fölött szitálva pockokra lesett. E foglalatosságot a másik, kisebb termetű, hegyes szárnyú ragadozó madár zavarta meg, mert fölrepülve folyamatosan lelecsapott rá. Ez a madár a kecses alakú, szélvészsebessen repülő kis sólyom tojója volt. A szeptembertől ápriliséig nálunk tartózkodó madarat valószínűleg a nagy fenyőpintycsapat vonzotta erre a területre, hiszen énekesmadarakkal táplálkozik. Rövid küzdelem után a vörös vércse a zaklatást megunva, rászállt egy oszlop tetejére, a kis sólyom pedig leült a földre. Ekkor lehetett jól megfigyelni barnás színét és jellegzetes faji bélyegeit.

A nagyatádi út mellett haladva, annak két oldalán, a kukoricatarlón hat nagy termetű, hófehér színű gázlómadár vadászott egerekre és pockokra. Nagy kócsagok voltak, amelyek - az utóbbi húsz

év gyakori enyhe teleihez hozzászokva - egyre többször és egyre nagyobb számban próbálnak itt telelni a mediterráneumba történő vonulás helyett. Aztán, ha jön egy-egy kemény és hosszán tartó, jeges, havas tél, akkor sorra pusztulnak éhen, amint az elmúlt években az néhányszor előfordult. Miközben a kócsagok ezen új szokásán gondolkodom, az útmenti nyárfák csúcsáról ritka és finom éneket hallunk. Hazánk egyetlen

Fenyőpinty

Péchy Tamás

téli gébicsfaja, a nagy őrgébics énekelget a kellemes napsütésben, és követ bennünket fáról fára repülve.

A faluba érve az út szélén magokat keresgélő citromsármányokra leszünk figyelmesek. Az égerfákon itt is csízek ülnek, az amerikai kőrís termését pedig halkán énekelgető süvöltők ropogatják. Jóleső érzés látni, hogy a házaknál egyre több eleséggel feltöltött madáretető fogadja téli madarainkat. Hazaérve a kapu rései közt bebújó ökörszem cserregéssel fogad. Két feledhetetlenül szép téli nap élményeitől elfáradva, de mégis pihenten és megnyugodva értünk haza a szeretett szülői házba.

Hegedűs Miklós-Szemadám György

Kosztosváltás

Szeretném megosztani Önökkel megfigyeléseimet, melyeket a tél folyamán tettem, és melyeknek lényege, hogy ebben az időben a madáretetőimen populációváltozás történt.

De kezdjük előlről: a megfigyelés Gödöllő Alvég városnegyedében történt, a Faiskola utcában, ahol lakom. Az Alvég kertváros jellegű település, minden házhoz hosszú és nagy kert tartozik, melyek lenyűlnak a Rákos-patakig, melynek partján nádas és bozótos található - mondhatni ideális madárbúvóhelyek. Már több mint 40 éve minden télen etetem a madarakat, és bőven volt alkalmam megfigyelésükre.

Mostanáig, évtizedeken át, az etetőn megjelent madarak 80%-a szencinege volt, ritkán keveredett közéjük kék és barátcinege, mindig járt az etetőre 2-3 csuszka, és időnként egy-egy meggyvágó. Tél végén mindig megjelentek a zöldikék csapatai is. Természetesen a verebek is állandó kosztosaim voltak, de nem haragszom rájuk, hiszen a veréb is madár!

Két éve jelentek meg először az etetőn a tengelicek, eleinte 2-3 példány volt látható, tavaly már kisebb csapatok, és az idei tél folyamán teljesen átvették az uralmat az etetőkön. Bánatomra a szencinegék jóformán eltűntek, jó, ha napi 1-2 pár előfordul. Csak a zöldikék bírták a versenyt a tengelicekkel, no meg a ritkán jelentkezők: a csuszkák és a meggyvágók.

Nem tudom, mi az oka a hirtelen populációváltozásnak. Egyik oka lehet, hogy a cinegék és tengelicek más módon táplálkoznak? A cinegék elegánsan rárepülnek az etetőre, felkapnak egy napraforgómagot, és a közeli fán vagy bokrokon szétkopácsolják azt. Ezzel szemben a tengelicek az etetőn helyben rágják meg a magot, és evés közben saját fajtestvérüket sem tűrik meg az etetőn. Míg az egyik táplálkozik, a többiek a közeli bokrok ágain várják, hogy sorra kerüljenek. A zöldikék, csuszkák, meggyvágók táplálkozási szokásai hasonlóak a tengelicéhez.

Kíváncsi vagyok arra, hogy a madárfajtaváltás csak helyi jelenség, vagy szélesebb körben tapasztalt változás, és vajon mi lehet ennek az oka?

Talán nem lényegtelen, ha megírom, hogy évente kb. 15-20 kg napraforgó-

magot etetek fel. Tél közepén drótfonat-ra fűzött marhafaggyút is teszek ki, néha felfűzött fél diókkal is kedveskedek kis barátainknak.

Dr. Klacsmann László

A cinegék elég erőszakos madarak, általában nem nagyon hagyják elüldözni magukat. Lehet, hogy valaki más is etetni kezdett a környéken, és oda pártoltak át. Mindenesetre várjuk olvasóink véleményét, tapasztalatait a fentiekkel kapcsolatban. A szerk.

Verébmentes etető

Szeretném az általam (illetve cinegém által) használatos "verébmentes" madáretetőket ismertetni.

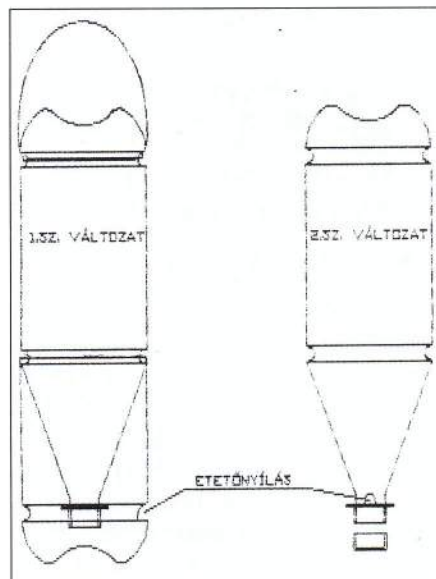
Ezek előnye, hogy könnyen és olcsón elkészíthetők, és fedetlen helyen (pl. gyümölcsfákra akasztva) is kitűnően beváltak. Egy-egy feltöltésük akár egy hétre is elegendő élelmet biztosít, ami a télidőben ritkábban látogatott hétvégi házaknál igen előnyös. A verebeknek pedig garantáltan csak annyi jut az élelemből, amennyit a cinegék véletlenül leejtenek.

Az etetők "működési elvéhez" nem kell sok magyarázat. A kicsiny nyílásnak, illetve az adagoló tartályra illeszkedő külön etetőrésznek köszönhetően a napraforgómag nem tud az adagoló tartályból szabadon kiömleni, a cinegéknek azonban nem jelent különösebb gondot a magokat egyenként kicsipkedni.

Az etetők elkészítéséhez nem kell más, mint néhány kiürült, hosszú nyakú (olajos, citromos, ecetes stb.) műanyag flakon, kevés spárga (vagy fémhuzal) és, természetesen, elegendő mennyiségű napraforgómag.

A flakon nyakán, közvetlenül a perem alatt, éles késsel egy 8 mm-nél nem szélesebb lyukat kell vágni (hasonló módon, mint az orgona- vagy tűzfa síp készítésekor). A flakont fel kell tölteni napraforgómaggal, a kupakkal le kell zárni, majd alkalmas helyen - fejjel lefelé - fel kell függeszteni. A másik megoldásnál a zárókupakot egy, a tartályrésze-re illeszkedő, etetőnyílással ellátott fél flakon helyettesíti. Az alsó (etető) részben a mag mennyisége a két rész egymáshoz viszonyított helyzetével beállítható.

A csapadék a kicsiny nyíláson (főleg, ha megfelelően K-DK irányba tájoljuk

az etetőt) általában nem jut be. A függesztőzsinórt vagy huzalt - befűző lyuk készítése helyett - célszerűbb a flakon alsó részén lévő hornyon körbetekerve (esetleg valamilyen rugalmas anyagból készült gyűrűt használva) rögzíteni, mert a lyukakon, a függesztőzsinór mentén, beszívároghat a nedveség. Azért, hogy az esetleg mégis bejutó nedveség ki tudjon az etetőből folyni, az alsó részbe, illetve a zárókupakba érdemes alul néhány kisebb lyukat fűrni vagy égetni.

A verebek, mint tudjuk, nem szeretik a mozgó "asztalt", ezen az etetőn meg ráadásul meg sem tudnak kapaszkodni, így nem is tudnak hozzáférni az ételhez. Nem úgy a cinegék! Igaz, náluk viszont - mivel ilyenkor csapatokban járnak étkezni - ennél az etetőtípusnál elkerülhetetlen némi "sorban állás", de tolokodás, lökdösődés, veszekedés ennek ellenére általában nem tapasztalható. A flakon peremén, illetve a kivágás szélén a cinegék ügyesen meg tudnak kapaszkodni, de mindegyikük csak addig tartózkodik ott, amíg ki nem vette a maga egy szem magját. Ezzel rögtön odébbáll, és csak miután tartalmát egy félreeső helyen elfogyasztotta, akkor jön az újabb magért.

Érdekes, hogy a nagyobb felületre, pl. etetőasztalra kiszórt magot is jobban szeretik hasonló módszerrel, egyedül elfogyasztani. Ennek valószínű oka ugyanaz az óvatos magatartásuk, amelylyel általában az ember, vagy más "idegen" tartós közelségét is kerülik, illetve ilyenkor az odúba, vagy hasonló zárt helyre betöltött magért nem szívesen mennek be.

Böhm László

Madárhangfelvételek készítése

Zsoldos Árpád

**Madarász
suli**

Egy kellemes tavaszi séta során, mikor zeng az erdő a madarak énekétől, sokunkban felvetődött már a gondolat, hogy jó lenne hazavinni a madárdalt, és ráérős óráinkban meghallgatni. Abban is biztos vagyok, hogy vannak, akik nem elégedtek meg az ábrándozással, hanem legközelebb már magnetofonnal próbálták becserkészni az

Muray Róbert

Nádírigó

énekítő fülemület vagy feketerigót. Ugye, te is megpróbáltad már? Otthon aztán meghallgattad a felvételt, és csalódottan vetted tudomásul, hogy a madárdal helyett valami zúgás, sístergés árad a hangszóróból... és lehet, hogy emiatt el is ment a kedved a további próbálkozástól? Pedig kár feladni, mert egy kis anyagi ráfordítással - némi szaktudás birtokában - és persze jó sok türelemmel Te is készíthetsz jó minőségű madárhangfelvételt. Ehhez szeretnék a továbbiakban néhány tanácsot adni.

Jó felvételt csak jó minőségű hangrögzítő berendezéssel készíthetsz. Néhány évvel ezelőtt a terepi hangfelvételek eszköze a tekintélyes súlyú orsós magnetofon volt. Ezt cipelte a hangva-

dász árkon-bokron keresztül, ráadásul a terjedelmes és szintén tekintélyes súlyú parabola-hangtükör is nehezítette a mozgását.

A mai hangvadászoknak már könnyebb a dolguk, mert a nehéz magnókat felváltották a kis méretű digitális készülékek, a DAT magnó és a MiniDisc felvevő. Ezek a készülékek akár zsebben is elférnek, a súlyuk pedig csupán néhány dekagramm. Nagy előnyük a hagyományos magnetofonokkal szemben, hogy nincs alapzajuk, nincs a felvételnek mérhető "nyávogása", ezért madárhangok felvételére különösen alkalmasak. A hangokat 20-20 000 Hz-ig, tehát az emberi hallás teljes tartományán belül képesek felvenni. Kis méretű akkumulátorral és a csatlakoztatható 2 vagy 3 ceruzaelem segítségével pedig akár 120 perces felvételt is készíthetünk velük.

Áruk elég borsos, százezer forint körül van, de még mindig olcsóbbak, mint egy professzionális orsós magnó.

Felmerül bennetek a kérdés, hogy miért nem használjuk az üzletekben kapható kazettás magnók valamelyik típusát?

Nos, jogos a kérdés. Mert ezek a készülékek nem túl drágák és valóban hordozhatóak. De sajnos nem alkalmasak madárhangok felvételére, mert nem felelnek meg néhány fontos követelménynek. Ezek a követelmények a következők:

- a felvételi hangerőt lehessen kézzel szabályozni;

- a készülék saját zaja és a felvett hang(jel) között hangerőben legalább 50 dB különbség legyen;
- legalább 15 kHz-ig vegye a magas hangokat;
- lehessen hozzá külső mikrofont csatlakoztatni.

A modern digitális készülékek ezeket a követelményeket még túl is szárnyalják, ezért érdemes rászánni a nagyobb összeget ezek beszerzésére, ha igazán igényes hangfelvételeket szeretnél készíteni. Az üzletekben jelenleg több ilyen készülék között válogathatunk. A DAT magnókat kedvelők a SONY TCD-D3, vagy a TCD-D7 típust, a MiniDisc pártiak pedig az MZ-R30, MZ-R35, MZ-R50 típusú készüléket vásárolhatják meg. Bármelyiket is választod, mikrofon nélkül nem mész semmire. A magnetofonnal szemben is meglehetősen magasak a követelmények. Legalább 18-20 kHz-ig vegye a magas hangokat, lehessen telepről használni. A karakterisztikája legyen kardioid. Jó mikrofont nehezebb találni, mint gondolnád, mert amelyek megfelelő teljesítményűek, azok általában stúdió célokra készülnek, emiatt csak hálózatról használhatók. Leginkább a hangszermikrofonok felelnek meg a mi céljainknak. Nálam jól bevált az AKG C1000 S kondenzátor mikrofon, amely 40-20 000 Hz-ig veszi a hangokat, és 9 voltos elemmel működik.

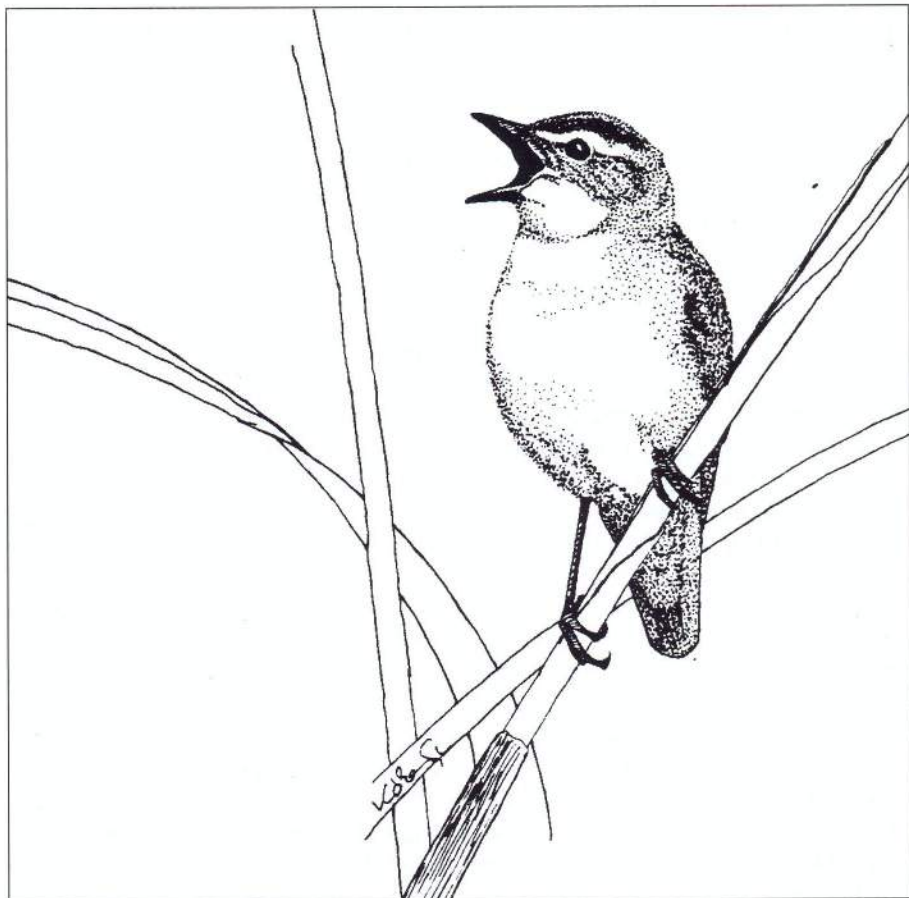
A szerző hanglesen

A jó hangfelvételt az jellemzi, hogy a felvenni kívánt hang hangerőben megfelelően kiemelkedik a háttér hangjai közül. Ezt úgy lehet elérni, hogy a mikrofont egészen közel helyezzük a hangforráshoz, és a felvételi hangerőt alacsonyra állítjuk. Így a háttér hangjai gyengén, vagy alig hallhatóan kerülnek a felvételre. A másik megoldás az lenne, hogy a hangforrást helyezzük zajmentes környezetbe. Bárki beláthatja, hogy a mi "riportalanyunkkal" mindkét módszer kivitelezhetetlen, emiatt a terepi madárhangfelvételek készítéséhez egy harmadik eszközre is szükségünk van. Ez nem más, mint a parabola-hangtűkör, röviden parabola. Fémparabolát, 60 cm átmérővel az angol Grampian cég kezdett gyártani néhány évtizeddel ezelőtt, mégpedig színházi rádióközvetítések céljára. A terepi állathanggyűjtők hamarosan felfigyeltek rá, és ma már csak ők használják. Az eredeti Grampian parabolát idehaza nehéz beszerezni, de erre nincs is szükség. Kiválóan használható ugyanis erre a célra a háztetőkön látható műholdvevő antennák parabolatükrére is. Arra azonban ügyelni kell, hogy számunkra csak azok felelnek meg, amelyeknek közepén van a fókuszpontja.

Az ember agya képes arra, hogy a halószerv által közvetített zajok közül kiválassza azt, amelyik érdekl. Ha például egy erdei madárkoncertben a fülemüle hangjára kezdünk figyelni, a többi madár hangját vagy a szél zúgását agyunk kiszűri, és csak a fülemüle hangjára koncentrálna. A mikrofon viszont minden zajt felvesz, amit "hall", ráadásul a zajok és zörejek hangmagasságában általában érzékenyebb, mint a madárhangok frekvenciatarományában. A felvett hangokat azután egy néhány centiméteres hangszóróból, összesűrítve halljuk újra, így nem csoda, hogy azokat agyunk nem tudja szétválogatni. többé. Ennek kiküszöbölésére való a parabola. A parabola fontos tulajdonsága, hogy a párhuzamosan érkező hanghullámokat négy-öttszörösére felerősítve, a fókuszába (gyűjtőpontjába) veri vissza. Nagy előnye még, hogy csak a pontosan becélt hangokat erősíti fel. Így azok a hangok, amelyekre nem célunk, ugyanannyival halkabbak lesznek.

Használatba vétel előtt pontosan meg kell határoznunk parabolánk gyűjtőpontját. Ehhez először meg kell jelölni a középpontot, és fel kell szerelni a mikrofontartó kengyelt. Ha ezzel megvagyunk, menjünk ki a szabadba, és fordítsuk a parabolát a nap felé. Arra

Foltos nádiposzáta

kell törekedni, hogy a mikrofontartó kengyel árnyéka pontosan a megjelölt középponton legyen. Ezután fogjunk egy fehér papírlapot, mozgassuk előrehátra a középpont előtt mindaddig, míg a rávetített fényfoltot a legkisebbnek, egyben a legfényesebbnek nem látjuk. Ezen a ponton van a parabola gyűjtőpontja, ide kell kerülnie a mikrofon membránjának.

A gyakorlatban vagy a parabola közepére fűrt lyukon keresztül, vagy a fülhallgatóban hallott hang erőssége alapján tudjuk az éneklő madarat megcélózni. Én a fülhallgatós módszert alkalmazom, mert így akkor is tudok felvételt készíteni, ha nem látom a hangforrást. Amikor legerősebben hallom a hangot, akkor indítom el a felvételt. Felvétel közben nem szabad elmozdítani a parabolát, mert néhány centiméteres mellécélzás a hangerő és a hangminőség rovására megy.

A jó felszerelés, mint láttuk, alapkövetelmény. De ha igazán eredményes hangvadász akarsz lenni, rendelkezned kell még néhány fontos tulajdonsággal.

Nem lehetsz hétralvó! A madarak többsége hajnalban énekel a legjobban, ezért korán kell kelned. Jól kell ismerned azokat az állatokat, amelyeknek fel akarod venni a hangját. Ez nemcsak azért fontos, mert értéktelen az a felvétel, amelyről nem tudod, hogy milyen

állattól származik, hanem azért is, mert ismerve a keresett állat szokásait, élőhelyét, napi aktivitását stb., sokkal hamarabb és kevesebb fáradsággal készítheted el a kívánt felvételt.

Otthonosan és jól kell mozognod a terepen, valamint megfelelő tűrőképességgel kell rendelkezned. A madarak többsége nem kellemes parkokban vagy árnyas erdei utak mentén, hanem gyakran áthatolhatatlan bozótosokban, csalánnal és szederrel benőtt, szúnyogfelhőt árasztó ártéri erdőkben, vagy mocsarakban énekel. Egy-egy jó kerti poszáta vagy berki tücsökmadár hangfelvétel legtöbbször jelentős vérveszteség árán születik meg. Felvétel közben már nem lehet hadonászni, szúnyogot csapkodni, vakarózni, mert a legkisebb zaj is "belemegy" a felvételbe. Ilyenkor hasznos az önuralom, no meg a jó szúnyogriasztó szer, amelyből nyugodtan kenhetsz egy keveset a mikrofon szivacsára is. Ezek a kis vérszívók ugyanis előszeretettel használják leszállópályának ez utóbbit, zümmögésükkel elrontva a hangfelvételt.

A terepi hangfelvételek készítésekor különösen fontos a technika tökéletes, rutinszerű kezelése. Egy kis méretű digitális készüléken igen sok mellényúlási lehetőség van, és ha rossz gombot nyomsz meg, tönkremegy a felvétel, vagy lemaradsz az eseményről. Márpe-

dig ez nem stúdió, itt a felvétel nem ismételhető meg. Azt pedig tapasztalatból állíthatom, hogy az elszalasztott lehetőség soha többé nem tér vissza!

A hangvadásznak munka közben számításra kell a kiránduló, sétáló emberek kíváncsiságára, néha tapintatos, máskor tolazkodó kérdéseire, vagy gyakran pillantásaira. Engem például hátrázottan zavar, ha hangfelvétel készítése közben a hátamban érzem a kíváncsi pillantásokat. Ezért aztán nem is gyűjtök hangokat az egyébként jó helynek számító parkokban, villanegyedekben, temetőben. Ugyanakkor megértem a bámészkodókat is, hiszen valóban nem mindennapi látványt nyújt a hangvadász munka közben. A nyakában lógó hatalmas lavórral, a füléből kiálló dróttokkal inkább hasonlít egy kórház intenzív osztályáról szökött beteghez, mintsem egy madarászhoz.

Gyakran felmerül a kérdés, hogy milyen messziről lehet jó hangfelvételt készíteni. Bár a parabola 4-5-szörösére felerősítve tükrözi a mikrofon membránjára a pontosan becélzott hangokat, mégis arra kell törekednünk, hogy a lehető legközelebről készüljön a felvétel. Minél közelebb vagyunk az éneklő madárhoz, annál kisebbre állíthatjuk a felvételi hangerőt, így a háttér hangjai gyengébbek lesznek a felvételen. Amíg nem foglalkoztam madárhangfelvételek készítésével, magam sem gondoltam arra, hogy az emberek milyen erős - maguk által

keltett - zajban élnek le életüket. A forgalmas utak zaja kilométerekre is elhallatszik, és az a legszörnyűbb benne, hogy folyamatos. A Budai-hegységben, néhány eldugott völgy kivételével, nincs is olyan hely, ahol ne hallanánk a város állandó zaját. Ilyen helyeken persze jó hangfelvételt készíteni lehetetlen. Az éneklő madarat egyébként nem zavarja az ember által keltett zaj, sőt a közeledő repülő vagy vonat zúgása hangosabb éneklésre készíti.

Ha mégis sikerül találnunk egy zajmentes helyet, akkor is megzavarhatja a felvételt a hangvadász legnagyobb ellensége: a szél. Ellene nagyon nehéz védekezni. Ha belefúj a mikrofon membránjába, hangos dübörgés hallható a felvételen. Kisebb fuvallat esetén valamit segít a szélvédő szivacs, és az, ha háttal helyezkedünk a szélnek. A mikrofonok nem egyformán érzékenyek a szélre, ezért kiválasztásuknál ezt is érdemes szem előtt tartani. A legnagyobb baj az, hogy a fák leveleit már a legkisebb szellő is mozgásba hozza, ami fafajtól függően más és más módon jelentkezik a felvételen: a fenyves zúg, a tölgyes sziszeg, zörög, a nyárfák pedig szabályos tapsorkánt produkálnak. Szélmentes időt nehéz kifogni, de a hajnali órákban, amikor a lehangosabbak a madarak, szerencsére el szokott állni a szél.

A felvétel készítése általában a következő módon történik: meghallom a madár hangját, megállok, és megpróbálom megpillantani. Ha ez nem sikerül, akkor sincs baj, mert felvételre kapcsolom a készüléket, de még nem indítom el a felvételt. A parabola ide-oda mozgásával keresem meg a madarat oly módon, hogy a fülhallgatóban hallott hang erősségét figyelem. Ahol a legerősebben hallom, ott a madár. Ha füllel megtaláltam az irányt, akkor már könnyen meg is látom. Messzelátóval azonosítom a madarat, majd - ha szükséges - megpróbálok közelebb lopakodni. Azt tapasztaltam, hogy a parabola mögé rejtőzve, lassú nyugodt mozgással sokkal jobban meg tudom közelíteni a madarat, mint egyébként. Talán a nagy kerek valami mögött nem ismeri meg az embert? Ha megfelelő a távolság, megállok, a fülhallgatón keresztül megcélzom a csőrét, ellenőrzöm a felvételi hangerőt, majd egy strófa közötti szünetben elindítom a felvételt. Ettől kezdve már nem szabad mozogni, mert a legkisebb mellécélzás is hallatszik a felvételen.

Igyekszem a lehető leghosszabb felvételt készíteni addig, míg a madár ma-

gától el nem hallgat. Ez persze nem mindig sikerül, mert nincs ember, aki 15 percnél tovább tudja mozdulatlanul tartani a nehéz parabolát. Pedig néhány madár, például az énekes rigó, gyakran 40 percig is fújja szünet nélkül. A felvételt végére célszerű rámondani a madár fáját. Én MiniDisc készüléket használok, amely felírja a felvétel időpontját percnyi pontossággal.

Otthon az arra érdemes felvételeket digitálisan (optikai kábelen keresztül) átvittem egy másik lemezre. Az így lemásolt felvétel minősége nem romlik, teljesen azonos az eredetivel. A felvételekről, amelyek kapnak egy lemez- és egy felvételszámot, nyilvántartást vezetnek. Ennek segítségével a kiválasztott madárhang pillanatok alatt megszólaltatható.

Őszintén remélem, hogy a vázolt nehézségek nem tántorítanak el senkit, sőt, akinek az eddigi kudarcok miatt elment a kedve a kísérletezéstől, a fenti sorokat olvasva újra próbálkozik majd.

Jó hangvadászatot!

Megfejtés

Az előző szám borítójának harmadik oldalán lévő rejtvényünk, úgy látszik, nehéz volt, mert bár sok megfejtést kaptunk, de sajnos kevesen találták el, hogy melyik madárhoz melyik fészekalj tartozik.

A párok tehát a következők:

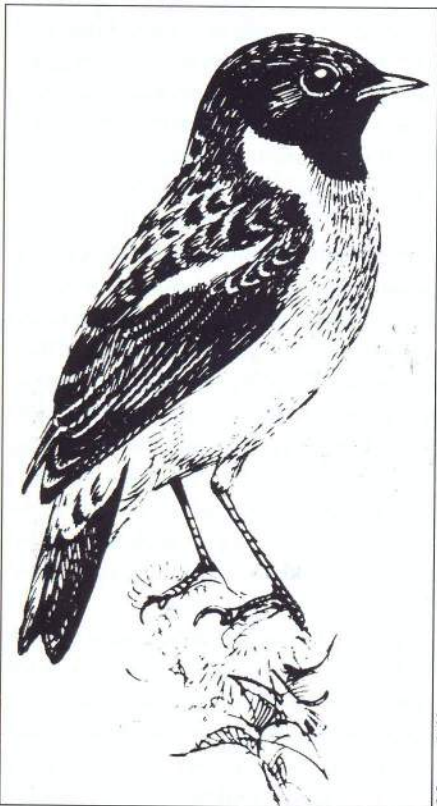
- A-J kék cinege
- B-F örvös légykapó
- C-H széncinege
- D-I nyaktekeres
- E-G csuszka

A helyes megfejtők közül Csörgő Szilvi, visegrádi és Tóth Tamás, debreceni olvasóink nyerték Ország Mihály: Mindent lehet, de krokodilt azt nem című könyvét, melyet postán küldünk el.

Gratulálunk.

Kiállítás

Az "Év Természetfotósa '99" fotópályázat képeiből rendezett kiállítás megtekinthető 1999. november 23-ig naponta 9-17 óráig a Magyar Kultúra Alapítvány székházában (Budapest, I. kerület Szentháromság tér 6.).

Cigánycsuk

A Balaton téli madárvendégei

Hideg, fagyos, decemberi hajnal volt. A fővárosra még teljes sötétség borult, mikor vonatunk kidöcögött a pályaudvarról. Helyünket elfoglalva azonnal elnyomott minket az álom.

Mire fölébredtünk, már messzi tájakon jártunk. Szántóföldeket hagytunk magunk mögött, amelyeken fázó fácánok kutattak élelem után. A fákat zúzmara fedte be, és ahogy fújta a szél az ágakat, úgy tűnt, mintha havazna. A távolban halastavak tűntek fel, melyeken lékhor-

Fintha István

Rétság

gások horgásztak. A Balaton felé közeledve szőlőkarókon gubbasztó egerészölyveket, lassan vitorlázó gatyás ölyveket láttunk. Végül is megérkeztünk a Balaton északi partján lévő kis állomásra. A vonatról leszállva egy rigócsapatot pillantottunk meg, benne szőlő- és fenyőrigók repültek. Ahogy elindultunk a tó felé, apró madárka röppent át előttünk, melynek vörös toroka és hatalmas szemei láttán mindjárt tudtuk, hogy vörösbegy. Az út mellett lévő egyik fán egy barátcinkepárt láttunk ugrándozni. Ahogy a nádashoz értünk, egy ökörszem suhant át előttünk, akár egy egér.

A Balaton teljesen be volt fagyva, a jeget vékony hóréteg borította, s azon rókanyomok ágaztak szét a szélrózsa minden irányába. A csendet csupán a hatalmas erővel a partot feszítő jég recsegése törte meg. Ahogyan a nádas külső pereme mentén sétáltunk, láttuk, hogy nádisármányok röpködnek ott nádról nádra élelem után keresgélve. Egy útba eső fűzfa mélyen lenyúló ágán függőcinege fészke lógott, nyílása a széliránnyal ellentétes oldalon. A távolban egy magas nyárfán léprigót láttunk, amint a sárga fagyöngy terméséből eszegetett. Sétánkat egy park területén folytattuk, ahol rengeteg fenyőfaj volt. Arra számítottunk, hogy ezeken a fákon téli madarakat láthatunk, s láttunk is: sárgafejű királykákát, fenyőpintyeket, fenyvescinegét, csízeket, tengeliceket, meggyvágókat, melyek fáról fára

röpködve kutattak eleség után. Utunk visszakanyarodott a Balaton-partra. Távsóvel láttuk, hogy messze, bent a tó jege felett egy récecsapat kering. Kisétáltunk a mólóra, hogy közelebből megnézhessük őket, és ekkor vettük észre a rétsast, melynek kifeszített szárnyai deszkaszerűen feküdtek rá a levegőre. Eleinte a réccével repült, majd leszállt a jégre, és ott lépegetett, néha fölszállt, és arrébb repült. Ezt újra és újra megismételve fenséges látványt nyújtott. Már kezdett sötétedni. Leereszkedett a köd, s a réccével együtt a rétság is eltűnt szemünk elől. A téli nap nyugovóra tért. Hazaindultunk.

Emlékeztünkben magunkkal vittünk egy darabot a téli Balaton jeges csöndjéből, örök szépségéből.

Andrássy Márton

Ahol én lakom

Debrecenben lakom, ahol a Nagyerdő van, amelyik természetvédelmi terület. Itt több ritka, öreg fa található, és sok védett madárfaj él. Az erdőben aránylag még tiszta a levegő, ezért az emberek szívesen kirándulnak, sétálnak erre. Mivel itt található a Vidámpark és az Állatkert is, rengeteg ember fordul meg erre. Sajnos nem mindenki törődik a tisztasággal és természeti értékeink megőrzésével.

Én egy lakótelepi lakásban élek, a házunk előtt szép kis park van. Sajnos az emberek nem vigyáznak a tisztaságára, pedig az önkormányzat próbálja szépen rendben tartani.

Közvetlen környezetemben tűrhetőek az állapotok. Itt élnek balkáni gerlek, fekete rigók, házi verebek stb. Télen sok helyen raknak ki madáretetőt, így sok madár - jobbára cinegék - költözik télire a parkba. Mivel eddig falun éltem, a város egy kicsit rideg nekem, az emberek nem foglalkoznak úgy a természettel, mint falun. Nem tetszik nekem, hogy az emberek bármilyen nagy kutyát tarthatnak kis lakótelepi lakásukban. Sajnálom szegény állatokat, mert ezek mozgást igényelnének. Leviszik őket sétáltatni, és az egész park, játszótér, homokozó tele van kutyaurülékkel.

Az emberek hozzáállásán kellene változtatni, hogy ne rongálják, hanem inkább szépségek környezetünket. Büntetést rónék ki arra, aki szemetel, tönkreteszi a padokat, fákat.

Tóth Tamás

Vannak még csodák

A busz nehézkesen kapaszkodott felfelé a meredek hegyoldalon. Aztán szuszogva elérte a hegytetőt, ahonnan gyönyörű kilátás tárul az ablakon esetleg kibámuló, elcsigázott utas elé. A csúcsról már megtáltosodva zúdul le az ugyancsak meredek, de lefelé vezető, kanyargós, bokrokkal övezett keskeny úton. Leszálláshoz készülök, de még ülve maradok, amíg a busz a kanyarokon túljut.

Hirtelen éles fékezés tapaszt az üléshez. Úristen! Mi történhetett? - villan át az agyamon. Csak nem ütöttünk el valakit! A vezető kinyitja az ajtót, leszáll, félrehajtja a buszba betüremkedő ágakat, és eltűnik a busz előtt. Túl hosszúnak tűnnek a másodpercek, alig bírok a kíváncsisággal, mikor végre visszaszáll. De mielőtt kérdezhetnék - látva izgalmamat, nekem címezve a mondanivalóját - megszólal: - Egy sümmama volt. Két kicsinyét vezette át az úton... Megúszták, szerencsésen átértek.

Fellélegzek. Megköszönöm neki, amit tett. Szerényen fogadja az elismerő szavakat.

Mégis olyan jó tudni, hogy van még, aki odafigyel, és vigyáz kedves állatbarátaink épségére!

Nehéz Emese, 15 éves tanuló

Madáretető túsók

A Meteor Természetbarátok Turista Egyesületének Kékes Csoportja 1999 novemberének elejétől 2000 tavaszáig madáretető túsókat szervez a Budai-hegységbe. A túsók mindig ugyanazon az útvonalon, heti rendszerességgel indulnak. A túsók útvonala: Nagykovácsi-Vöröspocsolya-Adyliget. Kérjük, hogy aki teheti, magokat hozzon magával. Várjuk a természetbarátokat és szakemberek segítségére is számítunk. Érdeklődni és jelentkezni lehet ifj. Katona Gábornál 20 óráig az 1/277-1932-es, vagy Saramó Gyulánál az 1/383-6176-os telefonszámon, szintén 20 óráig.

Ismeretlen madár?

Pünkösdhétfő délutánján két iskola-társam hívott telefonon. Egy különösen szép kismadár esett le iszkázi udvarukba. Csak ült, és nem repült el. A fiúk közeledtére sem mozdult, csak nyújtogatta a nyakát, és csipkedett kis csőrével. A fiúk fölemelték, és megnézték, nincs-e valami baja. Nem láttak rajta semmi sérülést. Fölrakták a komposztjuk tetejére, remélve, hogy a madárka erőre kap, és elrepül. Múlt az idő, a kismadár csak gubbasztott. Ekkor hívtak föl engem, kezdenék-e vele valamit.

A szerző rajza

Emlékezetből ilyenek láttam

Egy kilyukasztott tetejű cipősdobozba rakták, és lehozták hozzánk Kertára. Nagyon meglepődtem, még soha nem láttam ilyen madarat. Gyorsan kerítettem egy nagyobb dobozt, kibéleltem szalmával, és beleraktam. Szerettem volna megitatni egy műanyag tálkából, de nem sikerült. Próbáltam az ujjamról vizet csöpögtetni felém kapdosó csőrébe, de ezzel is kudarcot vallottam. Ekkor a dobozt bevitettem a kazánházba, és rácsot raktam a tetejére. A tesómmal és anyukámmal legyet próbáltunk fogni neki, közben rájöttünk, nem is tudjuk,

mit eszik. Mindenképpen meg kell tudnunk ismeretlen madárkánk fajtát.

Észrevettem, hogy a lába éppen olyan, mint a Természet csodái című könyvemben sokszor nézegetett búbos vöcsöké, de csak a lábuk egyezett. A könyvben egyetlen vöcsök sem volt, amelyik pont ilyen lett volna. Akkor arra gondoltam, hogy beviszem az iskolába. Reggel azonban hült helyét találtam. Azt hittem, valahogy kiszabadult, és elrepült. Ám délből anyukám már azzal várt, hogy a madárka ott ül a kazán előtti gödörben. Ekkor úgy döntöttem, hogy estefelé felviszem Iszkázra a biológiatanáromhoz, hátha tud majd segíteni. Ő is meglepődött, számára is teljesen ismeretlen volt a madár. Sajnos, mikor felnyitottuk a doboz tetejét, már gyanúsán vergődött. Kata néni megpróbálta a kerti vízhordóba tenni. Már nem tudta fenntartani magát, feje aláfordult, és kapkodta a levegőt. Egy úszó fadarabra raktuk, amin néhány másodperc múlva nem mozdult többet, elpusztult.

Nagyon szomorúak voltunk, gondoltuk, mielőtt eltemetjük, legalább meghatározzuk, mi is volt a szép madár. Az Európa madarai című könyv alapján úgy gondoljuk, kis vöcsök lehetett. A diófa alatt ástunk neki sírt. Azóta foglalkoztat, honnan kerülhetett ide, mi lehetett a baja, hiszen a vöcsökök ritkán repülnek, szinte kizárólag a vízben élnek.

Török Ferenc, 13 éves tanuló
(Természetesen a vöcsökök is repülnek, hiszen pl. a szóban forgó kis vöcsök vonuló madár, a telet a mediterráneumban tölti. Az azonban valóban szokatlan, hogy május végén ne a vízben tartózkodjon, hiszen ilyenkor már fészke van. Talán egy megkésett vonuló lehetett, amelyiket áramütés ért. A szerk.)

Kis vöcsök a fészken

Péchy Tamás

Cinegék

színes gyűrűvel

Ha Buda környéki madáretetőjén olyan széncinegét lát, amelynek egyik lábán színes, a másikon fém jelölőgyűrű látható, kérem, jelezze nekem. A következő adatokra lenne szükségem: hely, dátum, a jelölőgyűrű színe. Köszönettel: Karcza Zsolt 1082 Budapest, Üllői út 46. fszt. 7. karcza@ludens.elte.hu tel.: 1/313-9131, 30/211-5074.

**Örömmel várjuk
jelentkezésüket
a Vadvil Kft.
szentendrei
vadászoltjában!**

Büszkék vagyunk, hogy a madármegfigyelésekhez használt spektívekből, távcsövekből már jelentős mennyiséget értékesíthetünk egyesületek, cégek, magánszemélyek felé. Így nemcsak reklám, hanem kelendő számú referencia is rendelkezésre állhat választásukhoz az alábbiakban kínált termékeinkről.

- Kowa, Optolyth spektívek az igények szerinti különféle nagyítású okulárokkal.
- Kedvező árfekvésű AKAH 45 fokos 20-60x-60 spektív.
- Hubertus olcsóbb, és egyéb minőségi kereső távcsövek nagy választékban.
- Fejhálós álcaruhák, minőségi gumicsizmák, bakancsok, hátizsákok, kabátok, lámpák, outdoor, vízhatlan nadrágok, dzsekik, ingek, kések, bicskák széles skáláját kínáljuk.

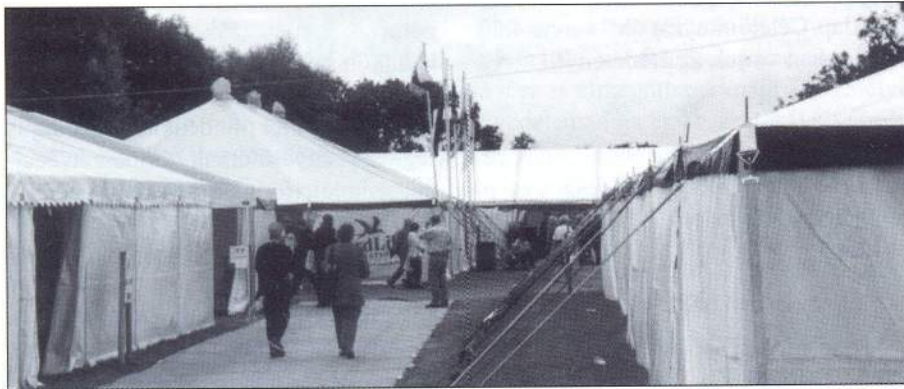
Kérjen információt árainkról telefonon, vagy keressen fel minket személyesen!

Vadvil Kft.
Szentendre 2000 Kőzúzó u. 7.,
Telefon: 26/317-385,
Fax: 26/311-205.
Nyitva tartás:
Kedd-Péntek 9-17 óra,
Szombat 9-13 óra.

Bemutakoztunk az angliai madarász vásáron

Immáron hagyomány, hogy augusztus harmadik hétvégéjén az RSPB és az English Nature nevű természetvédelmi szervezet a Rutland Watersnél lévő rezervátum területén megrendezik az angliai madarász vásárt (British Birdwatching Fair). A vásár bevételét minden évben valamilyen BirdLife program finanszírozására fordítják.

Sátorváros

Idén a vásár augusztus 20. és 22. között került megrendezésre, és a bevétel a Brazil Atlanti Erdők Védelmi Programjának javára gyűlt. A belépő 8 font volt.

A szervezőket kegyeibe fogadta az ég. Ideális időjárás volt végig a három nap alatt: szép napsütés, de nem túl meleg. Így kellemesen telt az idő a sátrakban és a szabadban egyaránt.

Hatalmas sátorvárost varázsoltak a helyszínre, és működtettek varázslatosan az RSPB önkéntesei. Őt hatalmas sátorban helyezték el a kiállítókat, egy sátorban különböző programok, egy másikban diavetítéses előadások folytak. Volt természetesen egy hatalmas étterem, szintén sátorban, és megfelelő számú illemhely. Hatalmas ideiglenes parkolórendszer fogadta be a folyamatosan érkező gépkocsiaradatot.

A kiállítók elsősorban madarászfelszerelést árusító cégek voltak. Rengeteg távcső és teleszkóp volt látható és megvásárolható, de kapható volt terepruha, lábbeli minden mennyiségben. Sok volt a könyvadás is, de kínáltak bőven CD-ket, videokazettákat, madarakat ábrázoló festményeket és egyéb dísz tárgyakat, madáretetőket is. A legtöbb azonban a madarász utakat árusító utazási irodából volt. Itt a világ bármely tájára befizethette az, akinek telt rá.

A vásár egyre inkább nemzetközi jellegűt ölt, hiszen a BirdLife International

és az RSPB mellett igen sok BirdLife partner is bemutatkozott. Jelen voltak például a tajvaniak, akik igen népes csapattal érkeztek, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy tapasztalatot szerezzenek a hasonló tajvani rendezvényhez.

Idén első alkalommal 25 éves egyesületünk is bemutatkozott a vásáron. Ezt az RSPB és a Zeiss cég nagyvonalú segítségével tette lehetővé. A Zeiss állta a kiállítóhely bérleti díjának jelentős részét, az RSPB pedig elkészítette a kiállítási anyagunkat, és eljuttatott minket a helyszínre.

Kállay György elnökkel ketten képviseltük az egyesületet, illetve Norbert Schaffer, tiszteletbeli tagtársunk és Paul Easton voltak segítségünkre, mindketten az RSPB munkatársai.

A kiállítás nagyszerű alkalmat biztosított nemcsak egyesületünk, hanem Magyarország megismertetésére is. Megdöbbentő tapasztalat volt számunkra, hogy az angolok mennyire nem ismerik Magyarországot. Úgy tűnik, hogy a magyar idegenforgalmi propaganda - vagy ahogyan ma nevezik: marketing - meg-

lehetősen gyenge. Azon kevesek, akik viszont már jártak nálunk, elragadtatással nyilatkoztak a látottakról.

Nagy érdeklődés (telt sátor, kb. 200 fő) kísérte az "MME rezervátumok a fontos madárélőhelyeken" című előadásomat, amelynek sikere elsősorban tagtársaim remek diáinak volt köszönhető.

Általános tapasztalat volt, hogy a látogatók általában a szervezett madarász utakat keresik nálunk is, amire mi még egyelőre nem vagyunk felkészülve. Amit mi ajánlani tudtunk, az a Tűzokközpont "Madármegfigyeléssel a tűzokvédelem támogatásáért" programja volt. Ugyanakkor több angol utazási iroda kínálta szinte ugyanazt az egyetlen magyar programot: Hortobágy-Zemplén.

Meggyőződhetünk róla, hogy komolyan kell venni azokat a tanulmányokat, amelyek a madarász turizmust - jelentőségét tekintve - a vadász turizmus elé helyezik.

A BirdLife partnerek között komolyan felmerült - s elsősorban a német NABU képviselői szorgalmazták -, hogy a partnereknek össze kell fogniuk a madarász turizmus etikai normáinak meghatározása, a folyamat kézbentartása, és nem utolsósorban piaci részesevé érdekeiben. Várható, hogy a kérdés októberben terítékre kerül Malajziában, a Világkonferencián.

A vásárnak a három nap alatt 15 000 látogatója volt. A bevétel mintegy 100 000 font volt, amelyet a BirdLife teljes egészében a braziliai atlanti őserdők védelmére fog fordítani.

Fidlóczky József

MME pavilon (Fidlóczky József és Kállay György)

Lapzártától lapzártáig

Augusztus 19-én felavatták az elkészült kengyeli Bagi-majorban azt a felújított szélmalmot, amelynek újjáépítését Urbán Sándor vezetésével és szervezésével több egyesületi tag végezte, helybeliek segítségével. Az ünnepélyes felavatáson az egyesület titkárságát Szilvácsku Zsolt képviselte.

Augusztus 25-én ismételt meghívást kapott egyesületünk a SAPARD programokhoz kapcsolódó kistérségek képviselőinek szervezett képzésre. Az egyesületet Szilvácsku Zsolt mutatta be. A képzés szervezői elkérték az egyesületi helyi csoportok, címeit és vállalták, hogy azokat - kapcsolatfelvétel céljából - eljuttatják minden kistérségnek.

Erdei madárközösségek gyakorlati védelme tárgyában pályázatot nyújtottunk be a Regionális Környezetvédelmi Központhoz szeptemberben.

Kisújszálláson és Törökszentmiklós kistérségi társulásokkal folytatottunk tanácskozásokat a SAPARD keretében elkészítendő térségfejlesztési programok természetvédelmi tartalmát illetően. Az egyesületet Urbán Sándor, Szilvácsku Zsolt és Varga Csaba képviselte.

Egyesületünk munkatársai augusztusban szlovák természetvédőkkel egy közös erdővédelmi program lehetőségét vitatták meg Salgótarjánban.

A REC támogatást nyújtott egy román-szlovén-magyar közös gólyás program lebonyolítására.

A parlamenti támogatás elapadásának hírére jelentkezett egy szponzor, aki fontosnak tartja a madárvédelem ügyét, ezért felajánlotta támogatását.

Egyesületünk képviseltette magát Londonban egy, a madármegfigyelők és természetkedvelők részére szervezett, nemzetközi vásáron (Birdwatching Fair). Fidlóczky József sikeres előadást

tartott egyesületünkéről, hazánk természeti értékeiről.

A vásár kapcsán elkészültek egyesületünknel az első angol nyelvű belépési adatlapok.

A Gerecse-hegységben, Tarján községben megrendezésre került a ragadozó madarak iránt érdeklődő tagjaink találkozója, a Sasriasztó.

Benyújtottuk a KAC pályázatokat. Egyesületünk összesen 78 pályázatot nyújtott be a Központi Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat "h" kerete felé. Kíváncsian várjuk az eredményt.

A Vízimadár-védelmi Szakosztály részéről Szimuly György vett részt a szeptemberben Franciaországban megtartott Wader Study Group konferencián.

Megjelent a Madárdalok ösvényeken című CD-ROM, Zsoldos Árpád munkája.

Szeptemberben elnökségi ülés volt Somogyfajszon. Az elnökség többek között a pénzügyi helyzetet, valamint a szervezetfejlesztés aktuális kérdéseit tekintette át.

A Budapesti Helyi Csoport megújult vezetőséggel dolgozik tovább. Irodájukban egy alkalmazott is segíti a szervező munkát.

Megkaptuk az idei 1%-ról az APEH értesítését. E szerint 5 058 920 Ft illet meg minket.

Megrendezésre kerültek a Nemzetközi Madármegfigyelő Nap eseményei. Hazánkban 166 helyszínen 2959 megfigyelő 418 112 madarat észlelt.

Szeptemberben a lengyelországi Gdańskban az Európai Ornitológiai Unió által megrendezett konferencián 12 tagtársunk vett részt.

Színes, magyar nyelvű belépési adatlap jelent meg.

Önkénteseket keresünk!

Fehérgólya-felmérés, tűzokfészekörzés, Mindennapi Madaraink Monitoringja, Madarász sulis... Hosszú listát lehetne összeállítani azokból a programokból, amelyek sikere, eredményessége elsősorban az önkéntesek munkájának köszönhető. Sokan érzik úgy, hogy hasznos célt támogatnak munkájukkal.

Rendjén van ez így. Minden jóérezés ember jobba, szebbé akarja tenni a világot, és sokan érezzük azt, hogy egyesületünkön belül erre lehetőségünk is nyílik.

Köszönet illet mindenkit, aki eddig is segítette egyesületünk természetvédelmi, szemléletformáló tevékenységét!

A terepi, védelmi programok vezetői rendszeresen tartják a kapcsolatot az önkéntesekkel, bizonyos akciókat a Madártávlat hasábjain is meghirdetnek. Innen merítettük az ötletet, hogy az egyesület rendkívül fontos szervezetfejlesztő tevékenységéhez is alkalmi vagy rendszeres segítőt keressünk tagjaink közül.

ÖNKÉNTESEKET KERESÜNK:

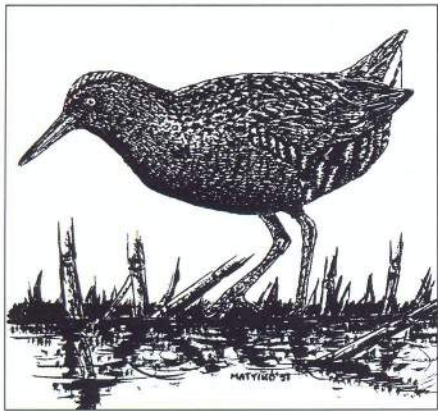
- A kéthavonta megjelenő Madártávlat postázására (elsősorban budapesti lakosokat).
- Az 1%-os szórólapok postázására (elsősorban budapesti lakosokat).
- Az 1%-kal kapcsolatos kampány lebonyolítására (szórólap, plakát tervezése pl. munkahelyen).
- Madármegfigyelő Nap megrendezésére.
- Alkalmi adatbázisok összeállítására (lehetséges szponzorok, hirdető stb. meghatározott szempontok szerinti listájának összeállítására telefonkönyvből stb.).
- Az egyesületi objektumok építészeti, statikai felülvizsgálatára, átépítések, állagmegőrző munkálatok tervezésére.
- Napraforgómag elosztására Budapesten.
- Évi egy-két riport megírására a Madártávlatban (lehetőleg újságírókat kérünk).

Hívjon! Írjon!

Segítségét előre is köszönjük

Drexler Szilárd

Guvát

MAYKÓ TIBOR

Nemzetközi Madármegfigyelő Nap

Október 2-3-án már nyolcadik alkalommal kerültek megrendezésre Európában a Nemzetközi Madármegfigyelő Nap eseményei. A BirdLife International által kezdeményezett akciót az idén a Luxemburgi Madár- és Természetvédelmi Egyesület szervezte. 36 országban 1240 helyszínen több mint 120 ezer természetkedvelő 1,7 millió madarat figyelt meg. Hazánkban 166 helyszínen 2959 megfigyelő 418 112 madarat észlelt. A látott madarak számát tekintve ez Európában a második legjobb eredmény!

A legtöbb résztvevő Csongrád megyében: 679 fő, Hajdú-Bihar megyében: 514 fő, Budapesten: 282 fő volt.

A legtöbb madarat látták: Hajdú-Bihar megyében: 107 370 pld., Csongrád megyében: 96 858 pld., Zala megyében: 40 549 pld.

(Itt szeretnék elnézést kérni olvasóinktól, amiért a Madártávlat oly későn jelent meg, aminek következtében a Nemzetközi Madármegfigyelő Napra szóló felhívás érvényét veszítette. Mindent el fogok követni, hogy ez a jövőben ne ismétlődhessen meg. P.T. főszerkesztő)

Családi tagdíj

A családi tagdíjak fizetői között pontosan jövő év végén sorsoljuk ki a társasjátékokat! A nyerteseket postán értesítjük, valamint a jövő évi első Madártávlatban közzétesszük a nyertesek listáját.

Ne feledje! Még mindig nem késő a családi tagdíjat választani!

1%

Madarász suli sorsolás

Örömmel értesültünk arról, hogy idén az állampolgárok személyi jövedelemadójuk egy százalékából újra jelentős összeggel, 5 058 920 forinttal támogatják egyesületünket. Az így szerzett támogatással már évek óta bizonyítjuk, hogy kiemelkedő szerepet töltünk be a hazai környezetvédelmi egyesületek sorában.

A tavalyi évben az összeg 5 258 000 forint volt, amit természetvédelmi és szemléletformáló programjaink, valamint a helyi csoportok munkájának támogatására használtunk fel.

Kérjük, ne feledje! Egyesületünket jövőre is támogathatja majd a személyi jövedelemadója egy százalékával! Örülünk, ha ismerőseit, barátait is megkérné erre! Időben eljuttatjuk majd Önnek a jövő évi első Madártávlatot, amelyhez mellékeljük a rendelkezési nyilatkozatokat. Nem szeretnénk azonban semmit a véletlenre bízni, ezért már most leírjuk adószámunkat: 19001243-2-43

Az év során nagyon sokan kitöltötték és visszaküldték a Madarász suli feladatlapokat. Minden feladatlap részt vett az év közbeni, és most az év végi sorsoláson.

NYERTESÉK

Távcsövet nyertek: Faragó Georgina (Szolnok), Halmi Gábor (Inárcs), Bóna Szilveszter (Apaj).

Könyvet nyertek: Dr. Vígh Béláné (Budapest), Tarcsay Zsuzsanna (Szeged), Mertán Éva Mónika (Szikszó), Pósa Csaba (Szob), Kovalcsik József (Gabéikovo-Bős), Dávid András (Torony), ifj. Tamás István (Borsodszirák), Borbély Mátyás (Kaba), Hóka Szilveszter (Somogyuszob), ifj. Faller László (Szombathely).

Gratulálunk a nyerteseknek, és a nyerményeket postán elküldjük részükre.

Ne feledkezz el jövőre sem a Madarász suliról! Figyeld a feladatlapokat a Madártávlatban!

2000 - a kerecsensólyom éve

2000-ben az év madara a kerecsensólyom lesz! Ez kitűnő alkalmat szolgáltat arra, hogy ráirányítsuk a figyelmet egyesületünk ragadozómadár-védelmi tevékenységére.

Kerecsensólyom

MURAY RÓBERT

A Tiszatáj Környezet- és Természetvédelmi Közalapítvány kiemelkedően közhasznú tevékenységet folytató szervezet 1998. évi közhasznúsági jelentése

A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY CÉLJA:

A Tisza-völgy és a tájtörténetileg hozzá kapcsolódó területek, valamint az Északi-középhegység térsége természeti értékeinek feltárásával, megóvásával és megismertetésével kapcsolatos feladatok, továbbá az egészséges emberi környezet kialakítása érdekében szükséges tennivalók szervezésével kapcsolatos feladatok ellátásának segítése, szervezése és megvalósítása.

A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY SZERVEZETE:

Az alapítvány legfőbb szerve az 5 tagú kuratórium. Az ellenőrzést a 3 tagú ellenőrző bizottság végzi.

AZ 1998-BAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG:

- A tiszabólnai Felső-Morotva helyi védettséggű terület természetvédelmi kezelésének ellátása, ahol jelentős nagy kőcsag és vörös gém fészektelep alakult ki, több párban költött a nyári lúd, és a legjelentősebb cigányréce költőhely a környéken.
- A Tiszadai-holtág helyi jelentőségű természetvédelmi terület kezelésének ellátása, amely terület fontos táplálkozó területe a Taktaköz gémtelpeinek és szerkőtelepeinek lakói számára, valamint a közelben fészkelő fekete és fehér gólyáknak.
- További - a Kiskunságban, a Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet pufferzónájában és a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet pufferzónájában végzett - területvásárlásokkal gyarapodtak azon területek, ahol az alapítvány tulajdonosként végzi a természeti értékek megőrzését.
- A közel 2000 hektárnyi alapítványi területből kb. 1700 hektáron a területek használatának megszervezése, bonyolítása, különös tekintettel a természeti értékek megóvására.
- A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzetben - ahol a közalapítvány több mint 1000 hektár területtel bír, rendelkezik annak gesztorságával, szoros együttműködésben az érintett önkormányzatokkal, valamint a Bükk Nemzeti Park Igazgatóságával, a PHARE és a Magyar Állam támogatásával - sikerült egy pályázaton 30 500 000 Ft támogatást nyerni, melynek célja a Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet komplex ökoturisztikai fejlesztése, ezen belül a vizes élőhelyek állandó vízellátásának problémáját célzó megoldás, valamint látogató utak készítése, és egy látogatóközpont építése.
- A KKA közcélú keretének támogatásával Sajóhidvégen beteg, sérült állatok számára átmeneti befogadóállomását, a tiszaladányi gémtelpek zsilipjének felújítását, a közelében tocsogós élőhely kialakítását, valamint az alapítványt bemutató kiadvány elkészítését végezte el a közalapítvány.
- A közalapítvány jelentős anyagi segítséget nyújtott a nemzeti parki igazgatóságok számára a természeti területek 1996. évi LIII. törvény alapján történő felmérésének lebonyolításához.
- A tiszabólna szil-pusztai erdészház kibérlése, felújításának megkezdése egy erdei iskola kialakítása céljából.

SZÁMVITELI BESZÁMOLÓ:

Befektetett eszközök:	26 538 000 Ft
Inmateriális javak:	-
Tárgyi eszközök:	26 508 000 Ft
Befektetett pénzügyi eszközök:	30 000 Ft
Forgóeszközök:	12 600 000 Ft
Pénzeszközök:	12 600 000 Ft
Aktív időbeli elhatárolások:	86 000 Ft
Eszközök (aktívák) összesen:	39 224 000 Ft
Saját tőke:	38 882 000 Ft
Indulótőke:	100 000 Ft
Tőkeváltozás:	38 882 000 Ft
Kötelezettségek:	338 000 Ft
Passzív időbeli elhatárolások:	4 000 Ft
Források (passzívák) összesen:	39 224 000 Ft
Összes árbevétel:	19 126 000 Ft
Összes költség (ráfordítás):	2212 000 Ft
Adózás előtti eredmény:	16 914 000 Ft
Adózott eredmény:	16 914 000 Ft
Tőkeváltozás:	16 914 000 Ft

A KÖLTSÉGVETÉSI TÁMOGATÁS FELHASZNÁLÁSA:

Költségvetési támogatás nem volt.

A CÉL SZERINTI JUTTATÁSOK KIMUTATÁSA:

3 301 460 Ft LBV támogatás továbbutalása területvásárlásra.
Nagykőcsag Kft. 600 000 Ft támogatás területvásárlásra.
Bükk Nemzeti Park Ig. 4 103 000 Ft A KTK tájrehabilitációját célzó közös pályázat BNPI-re eső részének befizetése.

VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐKNEK NYÚJTOTT TÁMOGATÁSOK:

A közalapítvány tisztségviselői számára 1998. évben semmilyen anyagi vagy nem anyagi természetű juttatást nem nyújtott!

A KÖZALAPÍTVÁNY BEVÉTELEINEK ÉS KIADÁSAINAK RÉSZLETEZÉSE:

Nyitó pénzkészlet:	11 967 380 Ft
Bevétel:	
KKA támogatás:	1 680 000 Ft
BNPI-től:	4 103 000 Ft
MME-től (LBV adomány):	3 301 460 Ft
Belföldi jogi személyektől:	1 114 094 Ft
Belföldi magánszemélyektől:	407 000 Ft
Külföldi adomány:	1 420 355 Ft
Egyéb bevételek:	099 932 Ft
Összesen:	9 125 841 Ft
Kiadás:	
Működési költség:	997 834 Ft
Nem anyagjellegű ktg.:	317 346 Ft
Egyéb ráfordítás:	662 922 Ft
Területvásárlás:	4 772 375 Ft
Beruházások:	2 220 350 Ft
Gépek, eszközök:	423 800 Ft
Támogatások:	9 350 000 Ft
Összesen:	8 748 627 Ft

Útmutató
az európai
énekesmadarak
határozásához

1600 Ft

Nagy Szabolcs

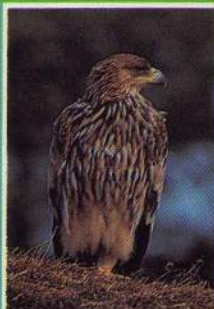
Fontos madárélőhelyek Magyarországon

1710 Ft

Lars Svensson

GYAKORLATI RAGADOZÓMADÁR-VÉDELEM

450 Ft

Haranghy László

Bálint Zsolt

760 Ft

A KÁRPÁT MEDENCE NAPPALI LEPKÉI 1

Ország Mihály

Mindent lehet,
de krokodilt -
azt nem!

450 Ft

4000 Ft

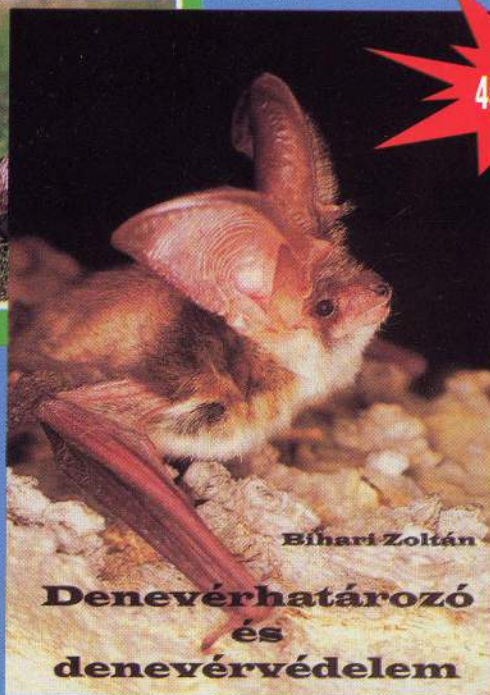
Madártani oktató
CD-ROM

450 Ft

Bihari Zoltán

Denevérhatározó és denevérvédelem

MAGYAR MADÁRTANI ÉS
TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET
(MME), Monitoring Központ

MADÁRHANG KALAUZ I

„A természet szolgálatában”

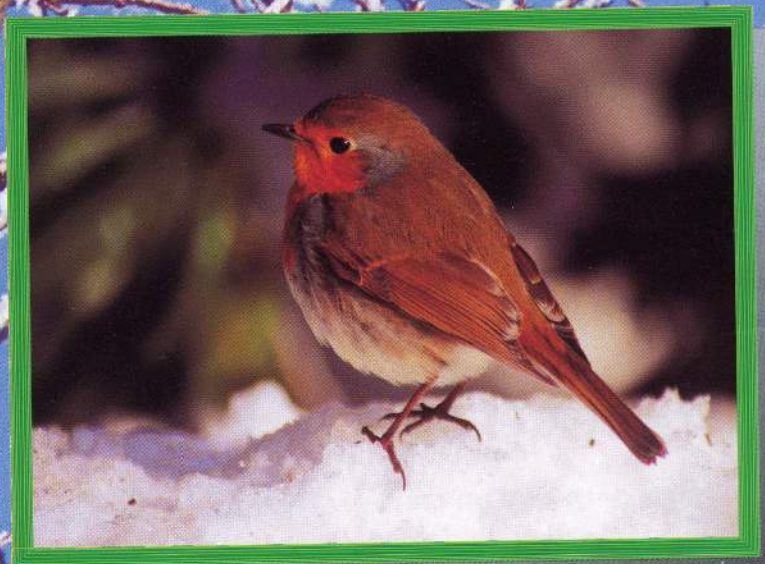
1500 Ft

Válogasson karácsonyra
az MME kiadványaiból!

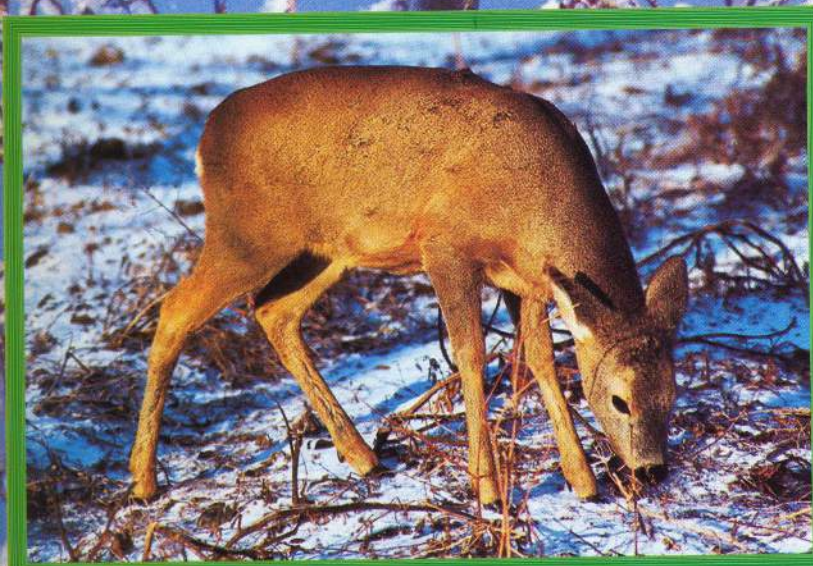
A kiadványok megvásárolhatók az MME titkárságán, vagy megrendelhetők postai utánvétes szállítással.
További információ Harangi Istvántól kérhető a 275 6247, 275 6267-es telefonszámokon.

MINDEN KEDVES OLVASÓNKNAK
KELLEMESEN KARÁCSONYT ÉS
BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁNUNK

Zsoldos Árpád

Matyikó Tibor

MAGYAR MADÁRTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET

11. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

MAGYAR MADÁRTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET

– alapítva 1974-ben – kiemelkedően közhasznú tevékenységet folytató társadalmi szervezet

MME

ÉVES BESZÁMOLÓ 1998

BIRDLIFE HUNGARY • ANNUAL REVIEW

Az MME küldetése:

Elősegíteni hazánk természeti értékeinek megőrzését, népszerűsíteni a természetvédelem eredményeit és jelentőségét.

MME

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
– alapítva 1974-ben – kiemelkedően közhasznú
tevékenységet folytató társadalmi szervezet

Az egyesület célja:

A természet, ezen belül a madárvilág védelmének társadalmi támogatása

Az egyesület céljai elérése érdekében:

- elősegíti a természeti értékek és a természetvédelem célkitűzéseinek megismerését, népszerűsítését;
- növeli a természetvédelem támogatóinak körét;
- fontos feladatának tekinti az ifjúság természetvédelmi szemléletének kialakítását;
- természetvédelmi kutatásokat, védelmi programokat szervez és valósít meg;
- szaktanácsadással segíti az állami és önkormányzati szervek, valamint a gazdálkodó és társadalmi szervezetek természetvédelmi tevékenységét;
- részt vesz a nemzetközi természetvédelmi szervezetek munkájában.

Az MME Elnöksége 1994-ben fogadta el az egyesület természetvédelmi stratégiáját, amely meghatározta, melyek védelmi tevékenységünk főbb területei. Ezek a következők:

- nemzetközi jelentőségű madárélőhelyek
- füves élőhelyek
- erdők
- vizes területek
- halastavak
- veszélyeztetett fajok

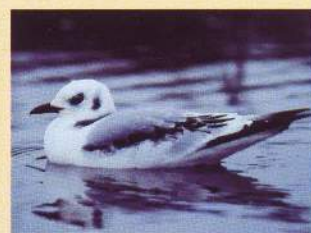
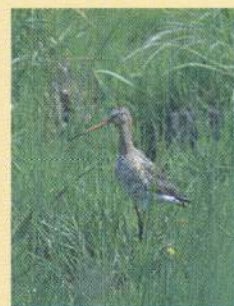
Védelmük érdekében kutatásokat végzünk, gyakorlati védelmi programokat szervezünk és valósítunk meg. Részt veszünk a természetvédelmi politika kidolgozásában, alakításában. Területeket vásárolunk vagy veszünk bérebe, tanácsokat adunk, együttműködünk a témában érintett más szervezetekkel, és szemléletformáló tevékenységet folytatunk.

„A természet szolgálatában”

Fotók: MME fotóarchívuma, Drexler Szilárd, Kármán Balázs, Dr. Kovács Gábor, Magyar Ferenc, Novák László, Dr. Solti Béla, Szakál László, Dr. Szép Tibor, Szitta Tamás, Ványi Róbert

1998 a harkályok védelmének éve

*Kedves Tagtársam!
Kedves Természetvédő!*

Az elmúlt esztendőben, 1998-ban átmeneti évet zártunk.
Átmenet volt a szocialista kormányzatból a polgáriba...
Az egyesületből a kiemelten közhasznú szervezetbe...
A tervezhetőből a kiszámíthatatlanba...
A nyugodtból az aggódóba...
A bizakodóbból a még jobban bizakodóba.

Eközben 25 évesek lettünk. Az eltelt 25 év nem múlt el nyomtalanul. Hazai és nemzetközi mércével mérve is komoly eredményeket értünk el. Ezeket az eredményeket őrizni, és a jövőben gyarapítani szeretnénk. Ez pedig világos, egyértelmű cél. Ehhez kérem most a tagtársak, a szimpatizánsok és a velünk együtt érzők további segítségét.

A természet szolgálatában együtt a közös jövőnkért

Számomra nagy öröm és az 1998-as év legnagyobb eredménye, hogy egyre többen ismerik fel a fenti mondat jelentőségét, és vállalnak közösséget velünk. Növekedett a tagságunk, ismertségünk, elismertségünk, támogatottságunk. Külön öröm a pedagógusok és az ifjúság növekvő érdeklődése egyesületünk, munkánk iránt.

A társadalmi részvétel erősödése mellett növekedett munkánk szakmai színvonala, hatékonysága. Szeretném külön kiemelni a Fontos madárélőhelyek Magyarországon című kiadványunkat, a Mindennapi Madaraink Monitoringja program sikeres beindítását, a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat felállítását, melyek révén tovább bővült hazai és nemzetközi elismertségünk.

Nagyon fontos eredménynek tartom a helyi közösségekkel (önkormányzatok, gazdálkodók) meglévő kapcsolataink, együttműködésünk bővülését.

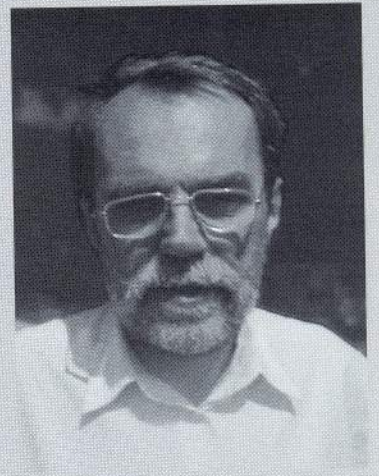
Pénzügyi szempontból is sikeres év volt 1998.

Összességében azt mondhatom, hogy célunkat 1998-ban elértük. Hozzájárultunk a biológiai sokféleség, a természeti értékeink megőrzéséhez, a madarak és az ember védelméhez.

Eredményeink mellett 1998 sajnos kudarcot is hozott. Ez pedig az új hatalom érdektelensége a környezet- és természetvédelem, illetve egyesületünk munkája iránt.

Küldetésünk, elkötelezettségünk, elszántságunk változatlan, feladataink adóttak, tagságunk és támogatottságunk növekszik, együttműködésre készek vagyunk, ezért minden várható nehézség ellenére bízom benne, hogy sikerünk a természet szolgálatában a jövőben sem maradnak el.

The Hungarian Ornithological and Nature Conservation Society (MME) was established in 1974 with the aim of stimulating the protection of Hungary's natural values and to promote the results and importance of nature protection. In order to accomplish the objectives set forth in our nature conservation strategy (protection of bird habitats of international importance, protection of grasslands, forests, wetlands, fish ponds, endangered species) we actively research, organize and implement practical conservation programs. We take part in the preparation and shaping of nature conservation policy. We purchase or rent natural resource areas, act as consultants and co-operate with like-minded organisations. We are also committed to public awareness raising.

KÁLLAY GYÖRGY
elnök

FIDLÓCZKY JÓZSEF
ügyvezető igazgató

Eredményeink 1998-ban

Kutatás

Tagjaink, szakosztályaink, helyi csoportjaink és munkatársaink 1998. évi tevékenysége során számos, a gyakorlati természetvédelem számára hasznosítható eredmény született.

A kutatások alapvetően a madármonitoring és a vonuláskutatás területén folytak.

Madármonitoring

A Monitoring Központ működése azért különösen fontos egyesületünk életében, mert minden tagtársunknak lehetőséget biztosít arra, hogy bekapcsolódjon tevékenységünkbe.

A központ 1998-ban három fontos programot szervezett.

A Ritka és Telepesen Fészkelő Madárfajok Monitoringja (RTM) 1992 óta

működő, elsősorban a fontos madár-élőhelyek ritka, veszélyeztetett, valamint telepesen fészkelő madárfajainak hosszú távú állományvizsgálatára szolgál.

A Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) egyesületünk 1998-ban indult új programja, amely lehetőséget ad arra, hogy ne csak a védett területeken élő veszélyeztetett madárfajok állományát mérjük fel.

Segítségével hazánk valamennyi élőhelytípusán élő madarak állományában bekövetkező hosszú távú változások kimutatása is lehetségessé válik.

A munkába 95 önkéntes kapcsolódott be. Szintén sok adat érkezett a Vízimadár-védelmi Szakosztály által szervezett **Vonuló Vízimadár Monitoring Program (VVM)** keretében.

Vonuláskutatás, madárgyűrűzés

Az MME Madárgyűrűzési Központjának irányításával a 350 gyűrűzővizsgálóval rendelkező önkéntes egyénileg és a vonuláskutató táborokban összesen kb. 100 000 madarat jelölt meg 1998-ban.

A megjelölt madarak felét a táborokban (AKTIO RIPARIA, Fenékpuszt, Hanság-Fehértó, Kolon-tó, Ócsa, Sumony, Tömörd) gyűrűzték, ahol a befogott madarak biometriai adatait is rögzítették.

A központ kapcsolatban áll az összes európai gyűrűzőközponttal, illetve a magyarországi természetvédelmi hatóságokkal, partnerszervezetekkel.

Az MME Kutatási Ösztöndíja

Az ösztöndíjat 1998-ban 7 fő pályázta meg. A Tudományos Tanács véleménye szerint a pályázatok legtöbbször értékes, magas szakmai színvonalú volt. 1998-ban Bán Miklós (KLTE), Garamszegi László (ELTE) és Horváth Márton (ÁOTE) kapott ösztöndíjat.

Kutatási eredmények közreadása

Kutatási eredményeinket az *Ornis Hungarica* és a *Tűzök* című saját kiadású folyóiratainkban publikáltuk.

Research

In 1998 our members, local branches, sections and local groups reported on several significant ground-work results that further practical nature conservation in Hungary. The two main fields of activity were bird-monitoring and migration research. The society's new program **MMM** (Monitoring of Common Birds) launched in 1998 is suitable as an indicator of long-term changes in bird populations living in different habitats in Hungary. In 1998 approximately 100,000 birds were ringed by 350 qualified volunteers under the control of our Bird Ringing Center. The results of this research were published in the MME's own periodicals *Ornis Hungarica* and *Tűzök*.

Természeti értékekben gazdag területek védelme

Nemzetközi jelentőségű madárélőhelyek védelme

A nemzetközi jelentőségű madárélőhelyek védelme az MME egyik legjelentősebb programja, amely 43 - összesen csaknem 1,5 millió hektár kiterjedésű - területet érint.

A feladatok sikeres végrehajtása érdekében elengedhetetlen az MME különböző szervezeti egységeinek, területi szervezeteinek szoros együttműködése.

Az elmúlt év során kiadtunk egy könyvet a hazai fontos madárélőhelyekről, amit eljuttattunk a döntéshozókhoz, tervezőkhöz és a jelentősebb gazdálkodókhöz annak érdekében, hogy tájékoztassuk őket e területek természetvédelmi jelentőségéről. Sikeresen elérnünk, hogy a fontos madárélőhelyek védelmének szempontjait az Országos Területrendezési Terv és a Nemzeti Agrár-környezeti Program kialakítása során figyelembe vegyék.

A PHARE Partnerség '96 program keretében az egyesült királysági Királyi Madárvédő Egyesülettel (RSPB) közösen létrehoztuk a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálatot, amelynek célja, hogy a fontos madárélőhelyeken érdekelt önkormányzatok és gazdálkodók számára segítséget nyújtson a természetvédelmi érdekekkel összhangban álló fejlesztések megvalósításához, illetve a terület értékeit veszélyeztető tényezők megszüntetéséhez. A prog-

ram végrehajtásában együttműködünk az érintett Földművelésügyi és Vidékfejlesztési, illetve a Környezetvédelmi tárcákkal.

MME-rezervátumok

Az év során az MME-rezervátumokat kezelő közalapítvány-hálózat két alapítvánnyal, a rezervátumhálózat pedig 467 hektárral bővült. A rezervátumhálózat gyepterületeinek fenntartására adományokból 229 juhot vásároltunk. Ezek régi magyar fajták, melyek genetikai állományukban is komoly értéket képviselnek. Tagtársaink számára lehetőséget biztosítunk a biharugrai területünk láto-

gatására, ahol a szálláson kívül gyarapodott a bemutatást szolgáló objektumok száma is.

Egy adománynak köszönhetően pénzalapot létesítettünk a további területvásárlások segítésére.

A rezervátumhálózat fejlesztését főállású alkalmazott segíti.

Egyéb élőhelyek védelme

A saját területeken kívül közalapítványaink látják el a további közel 15 000 hektáron a természetvédelmi kezelést. Egyesült királysági BirdLife partnerünk, az RSPB segítségével tovább folytattuk az EU-csatlakozás kedvezőtlen hatásait mérséklő tevékenységet itthon és Brüsszelben.

Conservation of Habitats Conservation of Important Bird Areas is one of the main programs of our society. The program covers 43 areas with a total of 1,5 million ha. Last year the society published a book on Important Bird Areas in Hungary. The book was distributed among decision-makers, policy planners and within the business sector. In the framework of the "PHARE Partnership '96" program the MME set up the Land Stewardship Service co-operating with the Royal Society for Protection of Birds (RSPB). This service focuses on Important Bird Areas. Two foundations joined the Land Trust Network. The total area of the reserves was enlarged by 467 ha. Donations to the network were used for buying 229 sheep in order to maintain the grazing of grasslands. Apart from the areas owned by the society we are responsible for nature conservation management in a further 15000 ha.

Veszélyeztetett fajok védelme

Hosszú évek tapasztalata alapján elmondhatjuk, hogy fajvédelmi programjaink jelentősen hozzájárulnak hazánk természeti értékeinek megóvásához. Bár napjainkban előtérbe kerül az élőhelyek védelme, továbbra is fontos a hazánkban költő, illetve átvonuló, globálisan vagy európai tekintetben veszélyeztetett madárfajok speciális védelme. Ilyen jellegű tevékenységünk kiterjed a madarakon kívül más állatcsoportok védelmére is.

Tűzokvédelmi program

1998-ban is folytattuk az MME 1989-ben indított tűzokvédelmi programját az Észak-Alföldön és Biharban, ahol az illetékes természetvédelmi hatóságokkal együttműködve sikerült biztosítanunk a

magyar tűzokállomány mintegy 20%-ának védelmét. Részt vettünk az országos szinkron számláláson. Működési területünkön 173 tűzokot vettünk számba. Az országos állomány a számlálás tanulsága szerint 1045 példány. Működési területünkön munkatársaink az ismertté vált veszélyeztetett fészkek és fiókák 76%-át mentették meg az elmúlt év során.

Ragadozómadár-védelmi program

1998-ban is folytattuk az 1975-ben elkezdett ragadozómadár-védelmi tevékenységet.

A munkában az év során a helyi csoportjaink 375 önkéntessel vettek részt. Foglalkoztunk a rétisas, parlagi és békászó sas, kerecsensólyom, kékvércse, az uhu és a fekete gólya állományának részletes vizsgálatával és gyakorlati védelmével. Ennek keretében felderítettük a fészkelőhelyeket, intézkedéseket tettünk azok károsításának megakadályozására.

Öt esetben kellett a veszélyeztetett fészkek folyamatos, éjjel-nappali őrzéséről gondoskodni. Mesterséges fészkeket helyeztünk ki az alkalmas élőhelyeken.

1998-ban tovább növekedett a réti-, a parlagi és a békászó sas, valamint a kerecsensólyom hazai állománya, ismét költött a vándorsólyom is.

Novemberben megrendeztük Budapesten a **IV. Nemzetközi Parlagisas-védelmi Konferenciát**.

Mivel a fekete gólya a ragadozó madarakkal azonos élőhelyen él, ezért védelmével a Ragadozómadár-védelmi Szakosztály foglalkozik. Az országos állományt 200 párra becsüljük.

Egyéb veszélyeztetett madárfajok védelmi programjai

A Vízimadár-védelmi Szakosztály felmérte a globálisan veszélyeztetett **cigányréce** hazai állományát, és elkészítette a faj védelmét szolgáló tervet.

1998-tól a BirdLife International megbízásából a faj nemzetközi védelmét is koordináljuk.

A **haris** állománya az utóbbi évtizedekben Európa-szerte drasztikusan csökkent élőhelyeinek (nedves rétek) megszűnése miatt.

Középfeszültségű elektromos légvezetékek szigetelési programja

A hazai állomány megőrzése érdekében országos állományfelmérést indítottunk, illetve igyekeztünk megismertetni a földtulajdonosokkal, gazdálkodókkal a „hariskímélő” gyepgazdálkodási módszereket.

A harishoz hasonlóan a **fehér gólya** állománya is csökken Európában. Tapasztalataink alapján elmondhatjuk, hogy a magyar gólyaállomány fennmaradásában a biztonságos fészkelőhelyeknek igen fontos szerepük van.

1998-ban újabb 150 db fészekmagasító kosarat gyártattunk le, amelyeket az áramszolgáltató vállalatok segítségével helyeztünk ki a gólyák által fészkelőhelyként kedvelt villanyoszlopokra.

A **gyöngybagoly**-állomány csökkenésében jelentős szerepe van a templomtornyok lezárásának. A hazai állomány stabilizálása érdekében elvégeztük a legfontosabb élőhelyeken a fészkelő párok feltérképezését. A lezárt templomtornyokban 150 db költőládát helyeztünk ki. *Tornyok, baglyok, denevérek* címen kiadtunk és az érintett létesítmények tulajdonosaihoz, kezelőihez eljuttatunk egy kiadványt erről a munkánkról.

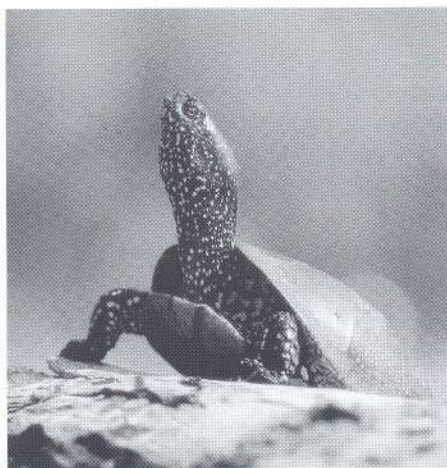
A hazai **szalakóta**-állomány csökkenésében a táplálkozóterületek megfoghatósága, a fészkelőhelyek (öreg, odvas fák) eltűnése, továbbá az elektromos áramütések okozta pusztulások játszottak döntő szerepet. 1998-ban folytattuk a szalakóta-állomány felmérését, és mesterséges odúkat helyeztünk ki. Ezekben a programokban egyesületünk tagjai nagy számban vettek részt.

Napjainkban egyes madárfajok számára az élőhely-beszűküléssel párhuzamosan az egyik legjelentősebb veszélyforrás a 20 kV-os középfeszültségű szabad légvezetékek tartóoszlopaik bekövetkezett áramütés. Hazánk területén egymillió ilyen oszlop található. 180 tagtársunk bevonásával folyamatosan adatgyűjtést végeztünk annak érdekében, hogy kiderítsük, melyek a legveszélyesebbek.

1998-ban 8 ezer oszlop szigetelését oldottuk meg az áramszolgáltató vállalatok közreműködésével és a Központi Környezetvédelmi Alap támogatásával.

Hüllő- és kétéltűvédelmi program

A területi szervezetek bevonásával folytattuk a kétéltű- és hüllőfajok

állományának és elterjedésének felmérését és gyakorlati védelmét. Az 1994-ben megkezdett parlagvipera-védelmi program keretében elvégeztük a Duna-Tisza közti állomány feltérképezését a gyón-táborfalvai lőtérén, illetve a Peszér-adacsi TK területén. A viperák élőhelyén szükséges kezelési feladatok megvalósítása érdekében az MME bérbe vette a lőtér egy részét, ahol modellértékű viperakímélő gazdálkodást valósítunk meg.

Fajvédelmi tervek

Az év során közel száz egyesületi tag munkájának köszönhetően befejeződött a fajvédelmi tervek kidolgozása az alábbi madárfajokra: **fekete gólya, fehér gólya, cigányréce, réti sas, parlagi sas, kékvércse, kerecsensólyom, haris, tűzok, széki lile, gyöngybagoly, uhu, gyurgyalag, szalakóta.**

Protection of Endangered Species

One of the MME's leading activities is the protection of the Great Bustard. We monitored 173 Great Bustards on our study areas. Counts estimated a population of 1045 specimens in Hungary.

We also deal with in-depth research and practical protection on the White-tailed Eagle, Imperial Eagle Lesser Spotted Eagle, Saker, Red-footed Falcon, Eagle Owl and Black Stork populations.

The International Conference for the Protection of Imperial Eagle was held by our society in Budapest last November. BirdLife International entrusted the MME in 1998 with the responsibility for the co-ordination of the international conservation of the Ferruginous Duck.

In addition we have started a nationwide assessment of the Corncrake population, and ordered 150 nest baskets for White Storks in 1998 which we erected with the help of local electricity companies.

Other species which we have also worked with include Barn Owl, and Roller.

With the support of the Central Environmental Fund (KKA) the society solved the insulation problems of 8000 electricity poles which were dangerous to birds.

The assessment and practical protection of amphibians and reptiles is also carried out with the help of our local branches.

Szemléletformálás

1998-ban is kiemelten kezeltük a szemléletformálás, ismeretterjesztés kérdését.

Tovább bővítettük az 1981-ben indult **Madarász Suli** programot. 1998-ban az országban 12 helyen folyt oktatás a program keretében.

Budapest térségében például 600 óvodás, 165 iskolás és 60 pedagógus vett részt rendszeresen a foglalkozásokon.

Szeptemberben a szemléletformálással foglalkozó tagjaink részére módszertani továbbképzést tartottunk a Seregélyes melletti Pelikánház Erdei Iskolában.

1998-ban is nagy sikere volt a közel negyven helyszínen megrendezett **táborainknak**, ahol több száz érdeklődő ismerkedhetett meg a madarakkal és a természetvédelem fontosságával.

Pacsmagon elkészült az erdei iskolánk, amely egész éven át fogadja az iskolai osztályokat.

15 éve rendszeresen megjelentetjük és eljuttatjuk az iskolákba az MME Faliújságot.

Az év során kiadványunk formáját és funkcióját illetően is megújult. A téli számtól Madarász Suli néven került a több mint 4000 oktatási intézménybe. Ezzel a tevékenységünkkel jelentős mértékben sikerült növelni a természetvédelem iránti érdeklődést. A faliújságban közzétett felhívásainkra egyre több visszajelzés érkezik.

A „**Kövesd a fecskét!**” akciónk célja az volt, hogy a gyerekeket bevonjuk tevékenységünkbe. A sajtóban közzétett felhívásokra jött visszajelzések alapján azonban úgy tűnik, hogy a felnőtteket is megérintette a fecskés akció. Közel 400 telefonhívást és levelet kaptunk.

A **Nemzetközi Madármegfigyelő Napokhoz** kapcsolódóan, 1992 óta minden év októberének első hétvégéjén egyesületünk is több hazai területen szervez programot.

1998-ban Európában Magyarországról érkezett be a legtöbb helyszínről megfigyelés. A látott madarak kategóriájában is mi végeztünk az élen (238 helyszín, 2662 résztvevő, 386 311 látott madár). Az egyesület fennállásának 25. évfordulója alkalmából meghirdetett „**25 év a természet szolgálatában**” rajzpályázatnak nagy sikere volt. 2000 pályamunka érkezett be.

Kiadványok

Egyesületünk gondozásában a **Madártávlat**, a **Tűzok** és az **Ornis Hungarica** című folyóiratok jelennek meg rendszeresen.

1998-ban az MME könyvtársorozat keretében kiadtuk a **Magyarország madarainak névjegyzéke** és a **Fontos madárelőhelyek Magyarországon** című könyveket.

Év végén jelent meg a parlagi vipera védelmét bemutató videofilm, valamint a **Tollas ácsok** című, a hazai harkályfajokat bemutató kiadvány.

Szórólapot adtunk ki a gyurgyalag és a haris védelméről, valamint a fontos madárelőhelyekről.

Raising awareness

Our program "Birding school" became nationwide. We organized several activities and camps for children, teachers involved in awareness raising and also for MME volunteers. We took part in the programs of the International Birdwatching Day. We published several leaflets, books and other publications for this event.

Szervezetfejlesztés

Egyesületünk arra törekszik, hogy céljait széles társadalmi támogatással érje el.

1998-ban öröndetesen növekedett az egyesület támogatottsága.

1141 fő lépett be az év során. Mindez azt is jelenti, hogy a megalakulás óta már több mint 23 000-en csatlakoztak egyesületünkhöz.

A közel 5 000 tagdíjfizető tag 31 területi szervezetben, 4 szakosztályban, 9 bizottságban és a Tudományos Tanácsban tevékenykedett céljaink megvalósítása érdekében.

Az országos - központilag koordinált - programjaink megvalósítása is a helyi csoportok részvételével a különböző szakosztályok és bizottságok szakmai felügyeletével történt.

1998-ban az adófizetők 5,2 millió forintot ajánlottak fel személyi jövedelemadójukból az egyesület javára.

Az összeget programjaink, valamint területi szervezeteink támogatására használtuk fel.

Növekedett a pártoló tagok száma is.

Az év folyamán tovább javítottuk területi szerveink működési feltételeit. Csoportjaink közel felénél polgári szolgálat, illetve közhasznú munka keretében főállású munkatárs dolgozott.

Még soha ilyen sokan nem kapcsolódtak be aktívan az egyesület munkájába mint 1998-ban.

Területi szervezeteink tiszteletre méltó erőfeszítéseket tettek a helyi védett értékek megóvásáért, és önkénteseik révén jelentős mértékben

hozzájárultak országos programjaink sikeréhez.

Iroda működött Szolnokon, új irodánk nyílt Balatonfenyvesen.

1998-ban egy környezeti tanácsadó és egy természetvédelmi információs iroda működött Salgótarjánban.

Békés megyei csoportunk tagjai egyre jobban bekapcsolódnak a biharugrai területünkkel kapcsolatos teendőkbe.

A Gömör-Tornai Csoport gyümölcsöző kapcsolatot épített ki szlovák partnerszervezetünkkel, több közös programot bonyolítottak le.

A dél-balatoni csoportunk tagjai részt vettek a Balaton természetvédelmi tervének kidolgozásában.

Capacity building

A chief objective of the MME is to involve the general public in attaining its goals.

Support for our society increased during 1998. 1141 people joined our society last year. The number of active paid-up members increased by 653.

The almost 5000 paid-up members worked on nature conservation in 31 local groups, 4 sections, 9 committees and our Scientific Council. Local branches made strong efforts in order to conserve local natural values. Volunteers working for our local branches contributed considerably to the success of our programs. Never have so many people participated in MME activities.

Nemzetközi és hazai kapcsolatok International and national co-operation

Az MME 1992 óta teljes jogú tagja a Madárvédők Világszervezetének.

Februárban részt vettünk a BirdLife 4. Európai Értekezletén. Jordániában részt vettünk egy a nemzetközi jelentőségű madárélőhelyek (IBA) kezeléséről folytatott nemzetközi munkaértekezleten. Közreműködünk az európai IBA-területekről készülő kiadvány elkészítésében.

A BirdLife International nevében Nemzetközi parlagiság-védelmi konferenciát szerveztünk. Szintén e szervezet megbízásából koordináltuk a Nemzetközi Cigányréce-védelmi Programot. Folytattuk tevékenységünket a BirdLife mezőgazdasági és területfejlesztési csoportjában, illetve az EU-bővítéssel kapcsolatos szempontok megfogalmazásában. Londonban előadást tartottunk - a mezőgazdaság és természetvédelem kapcsolatáról - egy, a potenciális befektetők számára szervezett konferencián.

A BirdLife partnerek közül különösen az egyesült királysági **Királyi Madárvédő Egyesülettel (RSPB)** folytattunk szoros együttműködést. Az RSPB szakmai és anyagi támogatást nyújtott szervezetfejlesztési programunkhoz, anyagilag támogatta a Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) programot, és segítséget nyújt a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat felállításához a PHARE-program keretében.

Részt vettünk az **Európai Madárszámlálási Tanács (EBCC)** munkájában is. Kidolgoztuk és kísérleti jelleggel mi vezettük be az MMM-programot. Tagja lettünk az **EUROSITE**-nek, az Európában a védett területeket kezelő szervezeteket tömörítő nemzetközi szervezetnek. A szervezet éves közgyűlésén bemutattuk az MME-rezervátumhálózatot.

Mint a **Természetvédők Nemzetközi Szervezetének (IUCN)** tagszervezete, részt vettünk az IUCN Európai Konferenciáján és egy környezeti neveléssel foglalkozó képzésen.

Sikeresen lezárult a **Bajor Madárvédő Egyesülettel (LBV)** közös PHARE-projektünk Tokaj térségében. Az LBV támogatásával további területeket és azok fenntartásához juhokat vásároltunk.

Itthon együttműködtünk a hazai környezet- és természetvédő társadalmi szervezetekkel. Részt vettünk a pécsi Országos Találkozón, ahol delegáltjainkat beválasztották több KKA bizottságba a mozgalom képviselőiként.

Szorosan együttműködünk a nemzeti parkok és a Természetvédelmi Hivatal szakembereivel.

Különösen az agrártámogatási rendszerek kérdésében bővült együttműködésünk a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériummal.

A Honvédelmi Minisztériumnál a jó együttműködés keretében kezelői jogot kaptunk az egyik fontos parlagi vipera élőhelyre.

Fokoztuk együttműködésünket az egyetemek és főiskolák, illetve egyéb tudományos műhelyek kutatóival.

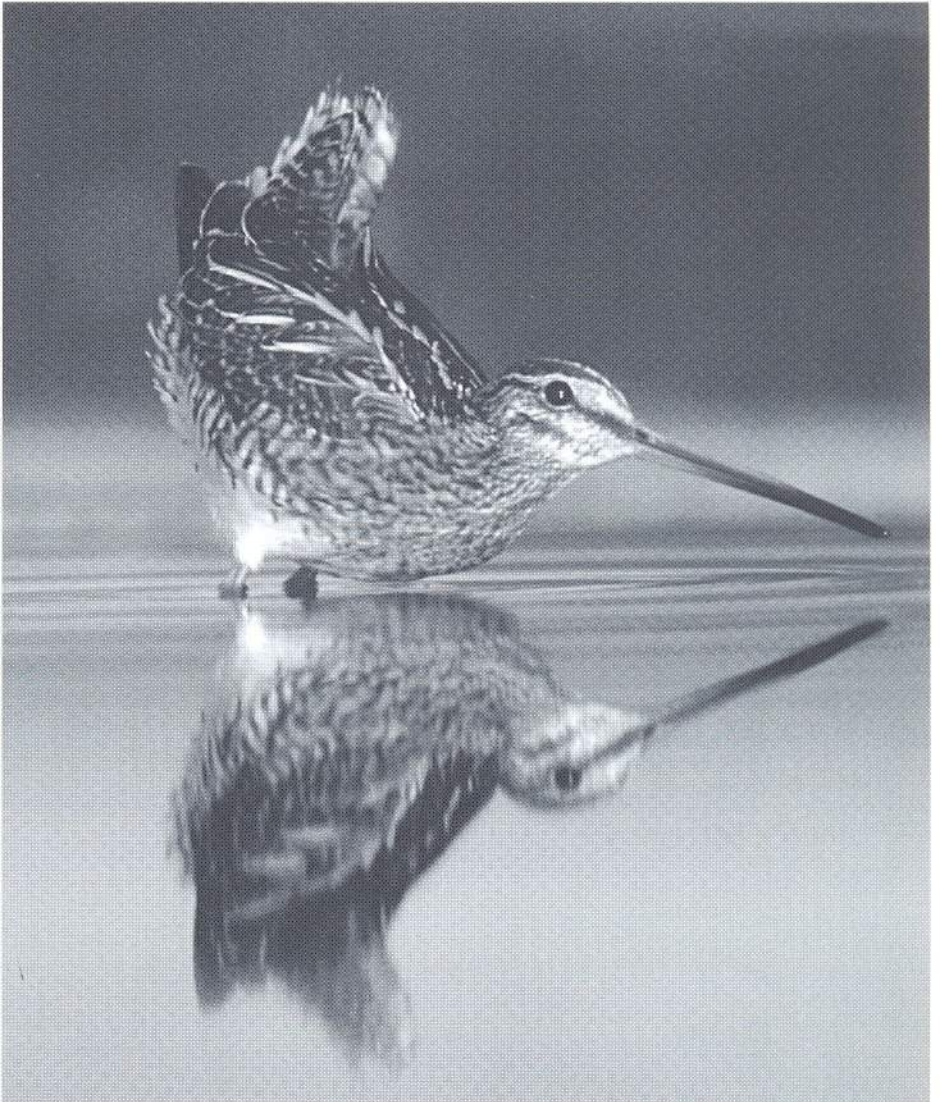
Látványosan fejlődött kapcsolatunk az önkormányzatokkal pl. a közalapítványok, közös pályázatok esetében. A Madarász Suli program keretében szélesedett kapcsolatunk az általános és a középiskolákkal.

Az egyházak részéről is nőtt az együttműködési készség a toronylakó gyöngybagoly és a denevérek védelme érdekében.

Hatékonyan dolgoztunk együtt az áramszolgáltató vállalatokkal a távvezetékek szigetelése és a golya-védelem területén.

Általában öröndetesen bővültek lakossági kapcsolataink.

Sajnálatos módon azonban megromlott a viszonyunk a környezetvédelmi miniszterrel, amelyért meggyőződésünk szerint nem minket terhel a felelősség.

Az MME támogatói 1998-ban

Gazdálkodás

Sikeres pénzügyi év volt 1998. Bevételeink az előző évhez képest majdnem 25%-kal emelkedtek. Az Országgyűléstől kapott támogatás tovább csökkent (2,7 millió Ft), növekedett viszont a személyi jövedelemadó 1%-ából befolyt támogatás (5,2 millió Ft). Örvedetesen bővültek a Központi Környezetvédelmi Alap forrásai, amelyből sikeres pályázataink révén jelentős támogatást kaptunk.

Az egyesület 1998. évi kiadásai (e. Ft)

Természetvédelmi kiadások	97997
Működési költségek	27272
Szemléletformálásra fordított összeg	14643
Szervezetfejlesztésre fordított kiadások	6974

Természetvédelmi kiadások

Az egyesület 1998-as bevételei (e. Ft)

KKA-ból	75847
Szolgáltatásokból	18992
Külföldi adományokból	15897
Belföldi jogi személyektől	14117
Szja. 1%-ból	2558
Minisztériumoktól	3200
Tagdíj és tagsági adományok	3000
Országgyűlési támogatás	2700
Munkaügyi központtól	1696
Önkormányzatoktól	1005
Nemzeti Kulturális Alap	770
OTKA-tól	500

Finances

1998 was a successful financial year. The MME generated 25% higher income compared to the previous year. Though the subsidy from the Parliament was further reduced (2,7 million HUF), financial support from the 1% of personal income taxes increased (5,2 million HUF).

- Aggteleki Nemzeti Park
- Agroszta Rt.
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park
- Bartók Béla Művelődési Központ (Szeged)
- Biharugrai Halgazdaság
- DuPont Conoco Kft.
- ESAB Kft.
- Feralpi-Hungária Kft.
- Finomhengermű Munkás Kft.
- Független Ökológiai Központ
- Great Bustard Trust
- Gyermek és Ifjúsági Alapprogram
- Hortobágyi Nemzeti Park
- Hubertus Agráripari Rt.
- Kiss Ferenc Csongrád Megyei Természetvédelmi Egyesület
- Kisszékely Önkormányzata
- Körös-Maros Nemzeti Park
- Kölcsy Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
- Központi Környezetvédelmi Alap**
- LBV
- Media-Mix Bt.
- MOL Rt.
- OTKA
- Ökotárs Alpitvány
- Pántológép Kft.
- PHARE
- Profil Kft.
- RSPB
- Salgótarján Város Megyei Jogú Önkormányzata
- Schweizer Vogelschutz (SVS)
- Siófok Város Önkormányzata
- Sió-Trans Kft.
- Szatuna Kft.
- Szegedért Alapítvány
- Szekszárd Város Megyei Jogú Önkormányzata
- Szenzor Számítógép Kft.
- TIT (Szeged)
- Tolnatej Rt.
- Vákuum Kft.
- Vámor Kft.

- Balázi János
- Balázsiné Rózsa Margit
- Battyányi Béláné
- Dr. Barna Ágota
- Dr. Jermendyné, Dr. Zs. Enikő
- Eszékiné Dávid Mária
- Káplár László
- Kemenes Ervin
- Kertész László
- Körmöczy Zsuzsanna
- Lőrincz János
- Papp Zoltán
- Pásztor János Attila
- Pék Vivien
- Porga Zoltán
- Robin Chancellor**
- Róth László
- Szűcs József
- Verebényi Nándorné

Pártoló tagjaink 1998-ban

Abdai Éva Tata
 Ács Eleonóra Budapest
 Andó Csaba Szentendre
 Andrew Beélik USA
 Andrew P. Jano Kanada
 Babella Péter Sopron
 Bácskai Zoltán Órbottyán
 Bálint Zsolt dr. Budapest
 Balkai Barnabás Budapest
 Balog Csaba Kecskemét
 Balsay Sándor Jánossomorja
 Bárdos Barnabás Budapest
 Bárdos Péter Budapest
 Bedrossian Péter Budapest
 Békeffyné L. Zsuzsanna Budapest
 Békési Róbert Erd
 Benkő Lászlóné Budapest
 Bérces Lajos Izsák
 Biróné Czinder Judit Budapest
 Bogár István Zalaegerszeg
 Bogdán József Bercel
 Bognár Zoltán Budapest
 Bori Attila Tápóöbicske
 Boros Beáta Tiszajúváros
 Botos Andrea Szada
 Buksa György Budapest
 Czákó Csaba Budapest
 Csapó István Mosonmagyaróvár
 Császár Ede USA
 Csikesz József Budapest
 Csörgi Tibor Erd
 Deák Etelka Budapest
 Deákné Wágner Anna Esztergom
 Dénes Péter Balatonalmádi
 Dobai Attila Homokmény
 Dobai Károly Homokmény
 Dobra Lajosné Örm
 Dorogman László Budapest
 Dudás György Szolnok
 Epres Attila Budapest
 Erdei Károly Debrecen
 Ernst Lüttger Szank
 Eszékéné Dávid Mária Budapest
 Farkas Ferenc Budapest
 Fehér István Mesterháza
 Fehérvári Jolán Budapest
 Fenyves Ervin Tiszajúváros
 Ferencz Sándor Tenk
 Festetics Antal dr. Németország
 Fésűs István Szigetszentmárton
 Fidlóczy József Budakeszi
 Flandera Tünde Budapest
 Fodor Tibor Budapest
 Foltányi Zsuzsanna Budapest
 Frank Ferenc Budapest
 Frenyó Gábor Szügy
 Gaál Tamás Bakonybél
 Gál Melinda Budapest
 Gedei Attila Budapest
 Gedeon Árpád Tiszadada
 Gelencsérné Edit Székesfehérvár
 Geréby György Budapest
 Gergely Péter Csobánka
 Gottlaszné Pistryur Ildikó Szentendre
 Göllöncser Mária Dalmad
 Grössing Gusztáv Budapest
 Gyetvai István dr. Csikéria
 Győry Aranka dr. Budapest

Gyurics Gyula Tát-Kertváros
 Halom György Tata
 Hámosi Gábor Ábrahámhegy
 Hámosi Gézáné Tura
 Hargita Árpád Budapest
 Haulik Klára Solyvár
 Házi Józsefné Budapest
 Hoffmann Sándor dr. Keszthely
 Holvay Endre dr. Budakeszi
 Horváth Ákos Budapest
 Horváth András Zalaegerszeg
 Horváth Pál Etelegyház
 Horváth Róbert Debrecen
 Hörömpöly Gábor Pápa
 Hruska Csaba Balatonlelle
 Hunyady József Mesztegnyő
 Imre György dr. Budapest
 Incze Sándor Budapest
 Inczédy Péter Budapest
 Jakab Attila Nyírbátor
 Jambrik János Budapest
 Jankovich Bédán András Budapest
 Jelen János Budapest
 Juhász Árpád Balassagyarmat
 Juhász Gyula Szentendre
 Kádár György dr. Szolnok
 Kállay György Nagykovácsi
 Kalmár Gyula Baja
 Kalocsa Mónika Budapest
 Kazinczi Zoltán Kenderes
 Kecskeméti Károly Budakeszi
 Kerékné dr. Vida Paula Veregyháza
 Kerényi Dénes Szentendre
 Keresztes Gábor Budakeszi
 Kertész László Budapest
 Keserű Péter dr. Debrecen
 Király László Budapest
 Kiss Balázs Pilismarót
 Kiss Károly Kiskunmajsza
 Klenk József Iklad
 Koffán Tamás Budapest
 Korona Árpád Budapest
 Korpás Zoltán Szolnok
 Korpássy Péter Budapest
 Korponai Mihály Kecel
 Kovács Bálint Budapest
 Kovács Henrietta Szentlőrinc
 Környei Béla Budapest
 Kővári Miklós Sűlyás

Krasznai Jánosné Kun László
 Laczik Dénes
 Lehmann László
 Lehoczky Gyula
 Lengyel Károlyné
 Littay-L. Gyula
 Lorencsics Lajos
 Lőrincz János
 Lugosi Győző
 Mag László
 Magyar Gábor dr.
 Manczur Ferenc dr.
 Margitics Máté
 Margittai István
 Marsó Miklós
 Mester Krisztina
 Mészáros László dr.
 Mikes Viktor
 Mohay András dr.
 Molnár Béla
 Molnár Gabriella
 Molnár Lajos
 Molnár Márk
 Monoki Ferencné
 Nádas Béla
 Nagy Attila
 Nagy László
 Nagy Lászlóné özv.
 Nagy Lili
 Nagy Sándor dr.
 Németh Dénes
 Németh Istvánné
 Németh Kornél
 Némethi László
 Nevelős Géza
 Nyomárkay Viktor
 Ocsenás Pál
 Olasz Ernő
 Pál Gabriella
 Pálvölgyi Tamás
 Pápaióvá Zuzana
 Papp Attila
 Papp Gábor
 Patócs Andrásné dr.
 Péchy Benjámin dr.
 Petrányi Győző dr.
 Pintér Adrienn
 Pintér Gábor dr.

Pilisszentiván Budapest
 Fertőújlak Budapest
 Budapest Budapest
 Budapest Budapest
 Budapest Budapest
 Ohid Budapest
 Zsámbék Budapest
 Dad Budapest
 Budapest Budapest
 Budapest Budapest
 Budapest Budapest
 Budapest Budapest
 Debrecen Debrecen
 Győr Vác
 Nagykovácsi Budapest
 Százhalombatta Salgótarján
 Budapest Budapest
 Szolnok Kapuvár
 Göd Hajdúszoboszló
 Siófok Győr-Ménfőcsanak
 Vonyarcvashegy Székesfehérvár
 Hévíz Leányfalu
 Solyvár Budapest
 Dunakiliti Budapest
 Budapest Budapest
 Szlovákia Budapest
 Lébény Németország
 Tahi Szekszárd
 Budapest Budapest
 Gödöllő Göd

Polacsek Tamás Fertőszéplak
 Porga Zoltán USA
 Pozsonyi István Veregyháza
 Radoszav Miklós dr. Budapest
 Riedl Márta Sopron
 Sági Sándor Lébény
 Salamon László Mórahalom
 Salamonné Taba Eszter Gödöllő
 Sándor Pál Simontornya
 Sándor Zoltán Budapest
 Sarlós Ferenc Gyermely
 Sárváry Andrásné dr. Vecsés
 Schmidt Péterné Szigetszentmiklós
 Simon Géza Vitnyéd
 Somogyi Elemérné Budapest
 Somogyi Péter dr. Anglia
 Sövári Zsolt Nyíregyháza
 Spilák Csaba Budapest
 Stáhl György Nagykanizsa
 Szabó Edit Ürm
 Szabó Jenőné dr. Budapest
 Szabó Mihályné Budapest
 Szakács Imre Kapuvár
 Szalczér Antal Hajós
 Szarka János dr. Budapest
 Székely Tamásné Veszprém
 Széll Péter Ausztria
 Szélné Csapó Erzsébet Kecskemét
 Szentmiklóssy Jánosné Kazincbarcika
 Szentpéteri Ádám dr. Budapest
 Szép Gabriella Budapest
 Szilassy Balázs Budapest
 Szira Péter Budapest
 Szokolai Tibor Szolnok
 Szovics Szilvia Aszód
 Szűcs Miklósné dr. Budapest
 Szűcs Sándor dr. Budapest
 Tahy Katalin Budapest
 Tamás Ágnes Budapest
 Tolnai Lajos dr. Miskolc
 Tolnai Péter Miskolc
 Tóth Attila Szeghalom
 Tömöri Tamás Gyöngyöshalász
 Török László Budapest
 Török Zsolt Budapest
 Treiber Pálné dr. Budapest
 Turáni József Budapest
 Únk János Budaörs
 Váczy Borbála Budapest
 Vad László Budapest
 Vámoi Péter dr. Debrecen
 Varga Szabolcs Budapest
 Vartapetján Árpád Budapest
 Vass János Budapest
 Vastagh Katalin Budapest
 Vinc Sándor Balatonfüred
 Vincze Gyula Budapest
 Visnyovszki András Budapest
 Viszló Levente Bodmér
 Warsawovszky Emil dr. Székesfehérvár
 Wegroszta Pálné Budapest
 Werneke Ödönné Piliscsaba
 Wittschka Katharina Ausztria
 Zádor Ildikó Budapest
 Zaffián Tamás Budapest

Támogató tagdíjat fizető szervezetek

Támogatók:

Árpád Fejedelem Általános Iskola
 Barcsay Jenő Általános Iskola
 Benedek Elek Általános Iskola
 Gombos Téri Általános Iskola

(Lítér)
 (Szentendre)
 (Alsószolca)
 (Budapest)

Juhar Zöld Iskola
 Középkerti Általános Iskola
 Nagyerdei Kultúrpark
 Nimród Bérkilövő Vadásztársaság
 Pilisi Parkerdő Rt.

(Zebegény)
 (Hajdúböszörmény)
 (Debrecen)
 (Budapest)
 (Visegrád)

Somogy Természetvédelmi Szervezet (Somogyfajsz)
 Szabó Lőrinc Általános Iskola (Sóstóhegy)
 Szent András Általános Iskola (Szentendre)
 Szepsi Csombor Márton Ált. Iskola (Telkibánya)
 Városi Napközi Otthonos Óvoda (Nagyecsed)

Magyar Madártani és
 Természetvédelmi
 Egyesület

BirdLife
 INTERNATIONAL

Az MME a BirdLife International
 tagszervezete Magyarországon

